

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอประเด็นหัวข้อย่อยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
  - 1.1 ความสำคัญของภาษาไทย
  - 1.2 ทักษะที่ต้องฝึกในภาษาไทย
  - 1.3 คุณภาพนักเรียนตามหลักสูตรสาระภาษาไทย
2. การเขียน
  - 2.1 การสอนทักษะการเขียน
  - 2.2 ความหมายของการเขียน
  - 2.3 ความสำคัญของการเขียน
  - 2.4 ปัญหาการเขียน
3. การเขียนย่อความ
  - 3.1 ความหมายการเขียนย่อความ
  - 3.2 ทักษะในการเขียนย่อความ
  - 3.3 รูปแบบของการเขียนย่อความ
4. หลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะ
  - 4.1 ความหมายของชุดฝึกทักษะ
  - 4.2 ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ
  - 4.3 หลักการสร้างชุดฝึกทักษะ
  - 4.4 รูปแบบของแบบฝึก
5. การทำแผนผังความคิด
  - 5.1 ความเป็นมาของแผนผังความคิด
  - 5.2 หลักการทำแผนผังความคิด
  - 5.3 รูปแบบของแผนผังความคิด
  - 5.4 ข้อเสนอแนะการเขียนแผนผังความคิด
  - 5.5 ลักษณะของแผนผังความคิด

6. ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน
  - 6.1 กฎแห่งการฝึกหัดของธอร์น ไคค์ (The law of Learning)
  - 6.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ (Maslow )
  - 6.3 ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแมกเกรเกอร์ (Magregor)
  - 6.4 ทฤษฎีสั่งเร้าและการตอบสนอง (Skinner)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.1 งานวิจัยต่างประเทศ
8. บริบทพื้นที่โรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

## การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหัวข้อดังนี้

### 1. ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้ประกอบกิจการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณีและสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้และการอนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป กรมวิชาการ (2544 : 1)

จากการศึกษาความสำคัญของภาษาไทยสรุปได้ว่าภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็น เอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณีและสุนทรียภาพ สมควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์สืบสานภาษาไทยให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

## 2. ทักษะที่ต้องฝึกในภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิต ทักษะชีวิตคือ

1. การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจ เพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้จากสิ่งที่อ่านเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
2. การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียนซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์และเขียนเชิงสร้างสรรค์
3. การฟัง การดู และการพูด การฟัง และดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็นความรู้สึกลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ
4. หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาส และบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

5. วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิดและความเพลิดเพลิน เรียนรู้ทำความเข้าใจบทเห่ร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญา มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักชาติ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เรื่องราว ของสังคมในอดีตและความงดงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน กรมวิชาการ (2544 : 2-3)

จากการศึกษาทักษะที่ต้องฝึกในภาษาไทยสรุปได้ว่า การอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นทักษะที่จำเป็นสมควรได้รับการฝึกให้มีความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้และทักษะดังกล่าวไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

## 3. คุณภาพนักเรียนตามหลักสูตรสาระภาษาไทย

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไว้ดังนี้

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค ข้อความสำนวนโวหารจาก

เรื่องที่อ่าน เข้าใจคำแนะนำคำอธิบายในคู่มือต่าง ๆ สามารถแยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง รวมทั้งจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและนำความรู้ความคิดจากการอ่านไปตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่านเห็นคุณค่าในสิ่งที่อ่าน

2. คัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและคัดลายมือตัวบรรจงครึ่งบรรทัด เขียนสะกดคำ แต่งประโยคและเขียนข้อความตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ใช้แผนภาพความคิดเพื่อพัฒนางานเขียน เขียนย่อความ เรียงความ เขียนจดหมายส่วนตัว กรอกแบบรายการต่าง ๆ รวมทั้งแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์และมีมารยาทในการเขียน

3. พุดแสดงความรู้สึก ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู เล่าเรื่องย่อหรือสรุปจากเรื่องที่ฟังและดู ตั้งคำถาม ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังและดูรวมทั้งประเมินความน่าเชื่อถือจากการฟังและดู โฆษณาอย่างมีเหตุมีผล พุดตามลำดับขั้นตอนเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน พุดรายงานหรือประเด็นค้นคว้าจากการฟัง การดู การสนทนาและพุดโน้มน้าวได้อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการดูและการพุด

4. สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ สำนวน คำพังเพยคำสุภาษิต รู้และเข้าใจชนิดและหน้าที่ของคำในประโยคและคำภาษาต่างประเทศ ใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้เหมาะสมและสามารถแต่งประโยค แต่งบทหรือกรองประเภทกลอนสี่ กลอนสุภาพ และกาพย์ยานี 11

5. เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านสามารถเล่านิทานพื้นบ้าน ร้องเพลงพื้นบ้านของท้องถิ่น สามารถนำข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และสามารถท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์
2. สื่อสัจธรรม
3. มีวินัย
4. ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
5. อยู่อย่างพอเพียง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

จากการศึกษาคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเห็นได้ว่าคุณภาพของผู้เรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการอ่าน สามารถแยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริงรวมทั้งจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน นำความรู้ความคิดจากการอ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่านเห็นคุณค่าในสิ่งที่อ่าน ด้านการเขียน สามารถเขียนสะกดคำ แต่งประโยคและเขียนข้อความตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ด้านการฟัง การดู การพูดและมีมารยาทในการดู การพูดหลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรมมุ่งส่งเสริมให้เข้าใจ เห็นคุณค่าวรรณคดีวรรณกรรม เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะดังกล่าวในการสื่อสารและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และจากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะเห็นว่ามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

## การเขียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาหัวข้อที่เกี่ยวกับการเขียนดังนี้

### 1. การสอนทักษะการเขียน

การเขียนเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับการคิด เพราะก่อนที่ผู้เขียนจะเขียนสิ่งใดจะต้องคิดก่อนเสมอว่าจะเขียนเรื่องอะไร เขียนให้ใครอ่านและมีจุดมุ่งหมายใด ผู้เขียนจะต้อง รวบรวมข้อมูล และเลือกสิ่งที่ตนเองต้องการถ่ายทอด การถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นตัวอักษร ตั้งแต่ระดับประโยคจนถึงระดับข้อความต้องใช้ความรู้และกลไกด้านการเขียน

ทักษะการเขียนเป็นทักษะขั้นสุดท้ายและเป็นทักษะที่ยากที่สุด เพราะเน้นการแสดงออกทางด้านการเขียน ในอดีตครูจะสนใจเฉพาะกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ จึงฝึกให้นักเรียนลอกคำศัพท์ เขียนเป็นประโยคต่าง ๆ ตามที่ครูกำหนด ทำแบบฝึกหัดทางไวยากรณ์ ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน แต่การเขียนในปัจจุบันมีการฝึกเขียนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง มีการฝึกเขียนตามสถานการณ์ที่ครูกำหนด ส่วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การจดรายการสิ่งต่าง ๆ การเขียนโน้ตย่อ ๆ การกรอกประวัติส่วนตัว การทำตารางการทำงานในชีวิตประจำวันและการตอบแบบ สอบถามทักษะการใช้ภาษาเขียน นักเรียนจะต้องอาศัยการ

ฝึกฝนอย่างถูกต้องและถูกวิธีมีแบบอย่างนักเรียนจึงจะสามารถใช้ภาษาในการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ (2544 : 7)

การเขียนเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องมือสำหรับแสดงความรู้สึก ความคิดความเข้าใจซึ่งมีหลายประการดังนี้

1. การสอนคัดลายมือ การสอนคัดลายมือจุดประสงค์เพื่อให้เด็กเกิดทักษะการเขียน เขียนได้ถูกต้องรวดเร็ว มีความประณีต มีระเบียบ และสะอาด
2. การเขียนไทย การสอนเขียนไทยมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กเขียนคำต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษาและความนิยม
3. การสอนแต่งความ การสอนแต่งความจุดประสงค์ในการสอนคือเพื่อให้เด็กรู้จักลำดับความคิดให้ต่อเนื่องกันหรือรวมทั้งส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ และสามารถถ่ายทอด ออกมาเป็นภาษาเขียนได้อย่างมีศิลปะ สนิท สัตโยภาส (2539 : 5-7)

จากการศึกษาแนวคิดการสอนทักษะการเขียนสรุปได้ว่า การเขียนเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับการคิด ก่อนที่ผู้เขียนจะเขียนสิ่งใด จะต้องคิดก่อนเสมอว่าจะเขียนเรื่องอะไร เขียนให้ใครอ่านและมีจุดมุ่งหมายใด ผู้เขียนจะต้อง รวบรวมข้อมูล และเลือกสิ่งที่ตนเองต้องการถ่ายทอด ออกมาเป็นตัวอักษร ตั้งแต่ระดับประโยคจนถึงระดับข้อความ ทักษะการเขียนถือเป็นทักษะที่สอนยากที่สุดและต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

## 2. ความหมายของการเขียน

ทักษะการเขียนคือ การแสดงออกทางความคิดของผู้เขียนผ่านสื่อข้อความส่งไปยังผู้อ่าน ผู้เขียนควรเขียนด้วยลายมือที่สะอาด สวยงาม เรียบร้อย การสะกดคำถูกต้อง การใช้เครื่องหมายวรรคตอนการใช้ไวยากรณ์ที่ถูกต้องและการเลือกใช้คำศัพท์ สำนวนที่ถูกต้องเหมาะสม นำเสนอเนื้อหาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ กรมวิชาการ (2544 : 7)

บัญชา อิงสกุล (2545 : 69) ได้กล่าวว่า การเขียนคือ การเรียบเรียงความคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อรวบรวมความคิด ความรู้สึก ความต้องการของผู้ส่งสารออกมาเป็นภาษาเขียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจจุดประสงค์ ความรู้สึกของตน

วรรณ แก้วแพรก (2526 : 2) ได้กล่าวถึงความหมายการเขียนว่า การเขียนเป็นการแสดงออกที่ผู้แสดงจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความต้องการเจตคติ อีกทั้งประสบการณ์โดยใช้การเขียนหรือเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสื่อสิ่งดังกล่าวให้ผู้อ่านได้ทราบ

วรรณิ โสภประยูร (2535 : 141) ได้กล่าวถึงความหมายของการเขียนว่า เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์เพื่อถ่ายทอดความคิดความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเพื่อเสนอคนอื่นการเรียนรู้ทุกอย่างต้องอาศัยการเขียนเพื่อบันทึกสิ่งที่ได้ฟังและได้อ่าน

นภค จันทรเพ็ญ (2535 : 91) ได้กล่าวถึงความหมายของการเขียนว่าการเขียนเป็นการคิดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์โดยอาศัยลายลักษณ์อักษรเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดความรู้สึก จินตนาการ และประสบการณ์ของผู้เขียน การเขียนเป็นการสื่อสารอย่างถาวรซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงนานนับปีได้ถ้ามีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพเดิม

ประภาศรี สีหอำไพ (2524 : 340) ได้กล่าวถึงความหมายของการเขียนว่าการเขียนคือ การแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร

จากการศึกษาความหมายของการเขียนสรุปได้ว่า การเขียนเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์เพื่อถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจและประสบการณ์ของตนออกมาเป็นลายลักษณ์

### 3. ความสำคัญของการเขียน

ทัศนีย์ สุภเมธิ (ม.ป.ป. : 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า การเขียนมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การเขียนเป็นเครื่องมือสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ในการถ่ายทอด ความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตนเองเพื่อนำเสนอผู้อื่น
2. การเขียนเป็นการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ ซึ่งตนเองเคยมีประสบการณ์เพื่อนำเสนอผู้อื่น
3. การเขียนเป็นการระบายอารมณ์อย่างหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้ผู้เขียนเกิดความรู้สึกประทับใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
4. การเขียนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรม เช่น ถ่ายทอดจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง
5. การเขียนเป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาของบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้เกือบทุกอย่างต้องอาศัยการเขียนเพื่อเป็นเครื่องมือในการบันทึกสิ่งที่ได้ฟัง ได้ดู ได้อ่าน
6. การเขียนเป็นการสนองความต้องการของมนุษย์ ตามความประสงค์ที่มนุษย์แต่ละคนปรารถนา เช่น เพื่อต้องการทำให้รู้เรื่องราว ทำให้รัก ทำให้โกรธและสร้างและทำลายความสัมพันธ์ของคนในชาติ
7. การเขียนเป็นการแสดงออกซึ่งภูมิปัญญาของผู้เขียน ทำให้รู้ความสามารถของผู้เขียนได้จากวรรณกรรมหรืองานเขียนอื่น ๆ

8. การเขียนเป็นอาชีพอย่างหนึ่งที่ได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติและเพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นได้

9. การเขียนเป็นการพัฒนาความสามารถและบุคลิกส่วนบุคคลให้มีความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงความรู้สึกและแนวคิด

10. การเขียนเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

กรมวิชาการ (2551 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนพอสรุปได้ดังนี้

การเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญที่สุดทักษะหนึ่งในบรรดาทักษะต่าง ๆ

แม้การเขียนจะมีคุณประโยชน์มีความสำคัญทางภาษามากมายเพียงใดแต่ถ้านำไปใช้ไม่ถูกต้องเขียนไม่ถูกต้องก็โทษได้เช่นกัน ความสำคัญของการเขียนมีดังนี้

1. เป็นเครื่องมือใช้สื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลต่าง ๆ

2. เป็นการสืบทอดมรดกทางปัญญาของมนุษย์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป

3. เป็นเครื่องมือใช้บันทึกหลักฐานทางธุรกิจการค้า กฎหมาย และมรดกทรัพย์สินได้อย่างถูกต้องตามกติกาของแต่ละสังคม

4. เป็นเครื่องมือใช้ประกอบอาชีพ เช่น การเป็นนักเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย สารคดีและการเขียนทางวิชาการ

จากการศึกษาความสำคัญของการเขียนสรุปได้ว่า การเขียนเป็นเครื่องมือสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ในการถ่ายทอด ความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตนเองเพื่อนำเสนอผู้อื่น

#### 4. ปัญหาการเขียน

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรืองและคณะ (2545 : 32) กล่าวถึงปัญหาการเขียนว่ามีหลายลักษณะซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เขียนพยัญชนะ เขียนสระ เขียนคำไม่ได้ การเขียนพยัญชนะ  
เขียนสระ ไม่ได้มักเกิดกับนักเรียนที่เริ่มต้นเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อนักเรียนเขียนพยัญชนะสระไม่ได้ นักเรียนก็ไม่สามารถเขียนคำได้ ส่วนมากจะเกิดกับนักเรียนชั้นสูง ๆ เป็นจำนวนมากทั้งที่เขียนพยัญชนะและสระได้คล่องแคล่ว แต่ยังเขียนคำไม่ถูกต้อง



ที่กล่าวมา เขียนพยัญชนะ สระ ไม่ได้นั้นมีหลายแบบคือ เขียนไม่เป็นรูปร่าง คือ อ่านไม่ออก ว่าเขียนพยัญชนะอย่างไร และสระ อะไร เช่น เขียนกลับคำ เช่น ขน เป็น นข

1.1 เขียนสระ และพยัญชนะไม่มีหัว เช่น คำว่า ปวดศีรษะ จะเขียนเป็น ปวดศีรษะ กุ้ง จะเขียนเป็น กุ้ง

1.2 เขียนตัวพยัญชนะไม่อยู่บนเส้นบรรทัดคือเขียนลอยบนเส้นบรรทัดบ้าง ลงมาล่างเส้นบรรทัดบ้าง

2. สะกดคำผิด การเขียนสะกดคำผิดนั้นมีหลายรูปแบบคือ

2.1 วางสระและวรรณยุกต์ไม่ถูกที่ เช่นคำว่าแก้ง

เขียนเป็น แก้ง ศรีษะ เขียนเป็น ศรีษะ สง่า เขียนเป็น สงา

2.2 เขียนคำห้อยเสียงผิด ไม่นึกถึงความหมายของคำ จะเขียนคำตามเสียงที่ได้ยิน เช่น เด็กคนนี้เป็นเด็กน่ารัก จะเขียน นำ เป็น หน้า เขานับถือศาสนาพุทธ จะเขียน พุทธ เป็น พุร เด็กคือเป็นศรีแก่ชาติ จะเขียนศรี เป็น ลี ซ้อนซ้อน จะเขียน ซ้อนซ่อม เป็น คั่น

2.3 เขียนคำที่ใช้ตัวสะกดไม่ตรงมาตราตัวสะกดผิด เช่น

วันนี้เป็นโอกาสดี นักเรียนจะเขียนคำว่า โอกาส เป็นคำว่า โอกาส นิทานเรื่องนี้พิสดาร นักเรียนจะเขียนคำว่า พิสดาร เป็น พิศดาร พิชดาน เป็นต้น

2.4 เขียนคำที่มีตัวการันต์ผิด เช่น คำว่า อารมย์ นักเรียนจะเขียนว่า อารมย์ พืชพันธุ์ นักเรียนจะเขียนว่าพืชพันธุ์ ต้นโพธิ์ นักเรียนจะเขียนว่า ต้นโพ เป็นต้น

2.5 คำที่มีสระเสียงสั้นและเสียงยาวเขียนสลับกัน บางคำใช้สระเสียงสั้น

นักเรียนมักจะเขียนเป็นสระเสียงยาว เช่น ประณีต นักเรียนจะเขียนเป็น ปราณีต คำที่เขียนด้วยสระเสียงยาว นักเรียนจะเขียนเป็นสระเสียงสั้น เช่น หยักไย่ นักเรียนจะเขียนว่า หยักไย่

2.6 เขียนคำควบกล้ำผิดเช่นคำว่า ประปราย นักเรียนจะเขียนว่า ปะปาย คำว่า กลอกกลิ้ง นักเรียนจะเขียนเป็น กอกกิ้ง คำว่า สะพรั่ง นักเรียนจะเขียนว่า สะพั่ง

3. เขียนคำที่ใช้อักษรย่อไม่ถูกต้อง เช่น เมษายน จะต้องเขียน เม.ย. นักเรียนมักจะเขียนเป็น เม.ย พุทธศักราชต้องเขียน พ.ศ. นักเรียนมักจะเขียนเป็น พ.ศ เด็กชาย นักเรียนมักจะเขียนเป็น ค.ช

4. ลายมืออ่านยากการเขียนเป็นการแสดงการคิด ความรู้ ความเข้าใจ ให้ผู้อื่นได้ทราบ ถ้าลายมืออ่านยากผู้อื่นไม่สามารถนำความคิดความเข้าใจไปใช้ประโยชน์ได้

5. ไม่มีความคิดในการเขียน จะเขียนด้วยความคิดของคนไม่ค่อยได้ จะต้องลอกแบบ เลียนแบบไม่สามารถจะนำคำสำนวนภาษาให้สัมพันธ์เป็นเรื่องเป็นราวได้

สรุปปัญหาการเขียนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะครูผู้สอนภาษาไทยจะต้องทราบ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการสอนเขียนเป็นปัญหาที่จะต้องเกี่ยวข้องต่อเนื่องและครูผู้สอนต้องเป็นสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดพลังไม่เบื่อหน่ายและมีเจตคติที่ดีต่อการเขียน นักเรียนก็จะสามารถพัฒนาการเขียนได้ดี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

### การเขียนย่อความ

จากการศึกษาการเขียนย่อความปรากฏรายละเอียดดังนี้

#### 1. ความหมายการเขียนย่อความ

กรมวิชาการ (2545 : 100) ได้ให้ความหมายการเขียนย่อความว่า การเขียนย่อความ หมายถึง การเขียนเรียบเรียงใจความสำคัญที่ได้จากการฟัง หรือการอ่านมาเขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียนย่อความ

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2539 : 142) ให้ความหมายการเขียนย่อความว่า คือ การเก็บใจความสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นำมาเรียบเรียงด้อยคำตามสำนวนของผู้เขียนเองส่วนรายละเอียดปลีกย่อยไม่ต้องนำมาเขียน การย่อความจึงเป็นการสรุปใจความสำคัญหรือนำเอาใจความสำคัญมาเขียนเท่านั้น

สายใจ ทองเนียม (2545 : 151) ได้กล่าวถึงความหมายการเขียนย่อความว่า การย่อความเป็นการเก็บเฉพาะใจความสำคัญของเรื่อง มาเรียบเรียงใหม่เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายการอ่านและการฟัง

กรมวิชาการ (2545 : 224) ได้ให้ความหมายการเขียนย่อความว่า การย่อความคือการเก็บเฉพาะประเด็นสำคัญแต่ละตอนจากเนื้อเรื่อง นำมาเรียบเรียงใหม่ให้สอดคล้องกลมกลืนเป็นข้อความต่อเนื่องกัน

กรมวิชาการ (2550 : 80) ได้ให้ความหมายการเขียนย่อความว่า การย่อความคือการเก็บเนื้อความหรือใจความสำคัญของเรื่องแล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ให้ต่อเนื่อง กะทัดรัด และคงตามสาระเดิม

กรมวิชาการ (2550 : 29) ได้ให้ความหมายการเขียนย่อความว่า คือ การเก็บใจความสำคัญของเรื่องแล้วนำสาระสำคัญมาเรียบเรียงใหม่ให้สั้นด้วยภาษาที่กระชับ เข้าใจง่ายได้

ความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ มากหรือน้อยแล้วแต่ต้องการ เช่น ย่อเรื่องจากหนังสือทั้งเล่มให้เหลือเพียง 1-2 หน้า ย่อบทความที่มีความยาว 5 หน้า เหลือเพียงครึ่งหน้า เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเขียนย่อความเป็นการเก็บใจความสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นำมาเรียบเรียงด้วยถ้อยคำตามสำนวนของผู้เขียนด้วยถ้อยภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย คงใจความสำคัญของเนื้อหาเดิมไว้ครบถ้วน ตามรูปแบบการเขียนย่อความ

## 2. ทักษะการเขียนย่อความ

วินัย พัฒนรัฐและคณะ (2518 : 18) ได้กล่าวถึง ทักษะการเขียนย่อความว่าผู้เขียนจะต้องฝึกเขียนเพื่อให้เกิดทักษะตามขั้นตอนและหลักการเขียนย่อความดังนี้

1. อ่านข้อความให้ละเอียดและจับใจความสำคัญของเรื่องที่จะย่อให้ได้ว่า ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม

2. นำใจความสำคัญมาเรียบเรียงใหม่ โดยใช้สำนวนของตนเองและเรียบเรียงใหม่ตามที่เห็นว่าช่วยให้เข้าใจง่ายที่สุด ถ้าต้นฉบับใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เมื่อย่อความจะต้องเปลี่ยน เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เช่น จากฉัน ก็จะเปลี่ยนเป็น เขา ถ้าเป็นคำศัพท์ยาก ศัพท์ทางวิชาการควรเปลี่ยนเป็นคำสามัญที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ทันที ถ้าเป็นคำราชาศัพท์ ให้คงเอาไว้จะเปลี่ยนไม่ได้เนื่องจากเป็นคำที่ใช้เฉพาะแต่สามารถเลือกใช้คำที่สั้นกว่าเดิมที่มีความหมายตรงกัน ได้ และไม่ควรรู้้อักษรย่อ เช่น จว. (จังหวัด) ชม. (ชั่วโมง)

3. เมื่อเรียบเรียงเรื่องแล้วควรอ่านทบทวนว่าใจความที่ย่อได้ใจความสมบูรณ์ ติดต่อกันราบรื่นใช้ภาษาไม่ห้วนเพื่อย ช้าชาก ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงหรือเรื่องเดิมหรือไม่ สายใจ ทองเนียม (2545 : 15-45) ได้กล่าวถึง ทักษะการเขียนย่อความว่า ผู้เขียนจะเกิดทักษะต้องปฏิบัติดังนี้

1. อ่านเรื่องที่จะย่อโดยละเอียดอย่างน้อย 2 เที่ยว เที่ยวแรกให้รู้ว่าเรื่องอะไร ใครทำอะไร ที่ไหน ทำอย่างไร เที่ยวที่ 2 อ่านจับใจความอย่างละเอียด

2. พิจารณาเนื้อเรื่องทั้งหมดว่าอะไรคือสาระสำคัญ อะไรเป็นเพียงส่วนประกอบ หรือส่วนเสริมแต่ง

3. ตัดข้อความที่เป็นส่วนขยายต่าง ๆ คงไว้แต่สาระสำคัญ แล้วสรุปเป็นข้อความใหม่โดยใช้สำนวนการเขียนของผู้ย่อ

4. การย่อไม่มีเกณฑ์กำหนดว่าย่อลงกี่ส่วน ถ้าผลความ(ข้อความขยาย) มากก็ย่อลงเหลือน้อย ถ้าผลความน้อยก็ย่อรวมทั้งย่อแล้วเหลือมาก

5. เลือกหาถ้อยคำใหม่ แทนกลุ่มคำบางกลุ่ม เพื่อให้ได้ความหมายเท่าเดิมแต่ลดคำลง เช่น ใช้คำว่า “เครื่องครัว” แทนคำว่า ถ้วย ชาม แก้ว หม้อ มีด กระทะ ซ้อน

6. คำพูดโต้ตอบของบุคคลให้ย่อรวมกันไปไม่แยกกล่าว หรือขึ้นบรรทัดใหม่ และไม่ใช่เครื่องหมายใด ๆ

7. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นเรื่องที่ผู้อ่านสนทนากัน ผู้ย่อดังทำหน้าทีเล่าต่ออย่างย่อ จึงใช้บุรุษสรรพนามที่ 3 ทั้งหมด

8. ถ้าในเรื่องเดิมมีราชาศัพท์ เป็นความสำคัญ เมื่อย่อหน้าแล้วก็ต้องใช้ราชาศัพท์

9. การใช้สันธานช่วย จะทำให้ความกระชับไม่เย็นเยื่อ

10. การย่อความไม่จำเป็นต้องย่อคำหรือย่ออักษร ซึ่งต่างกับการจดย่อ

11. เขียนใจความที่ย่อแล้วต่อเนื่องกันไปโดยไม่ต้องย่อหน้าเว้นแต่กรณีมี

ความสัมพันธ์กันให้แยกเป็นตอน ๆ

12. ถ้าเป็นบทร้อยกรองให้ย่อเป็นร้อยแก้ว

13. ประเภทของเรื่องที่น่ามาย่อ มีรูปแบบการขึ้นต้นเฉพาะตามแบบ ดังนั้นควรต้องให้ถูกแบบ

กรมวิชาการ (2550 : 80) ได้กล่าวถึง แนวทางในการสร้างทักษะการเขียนย่อความ ไว้ดังนี้

1. เขียนคำขึ้นต้นย่อความตามประเภทของเรื่อง

2. อ่านเรื่องที่จะย่อความโดยละเอียด ทำความเข้าใจเนื้อเรื่องและสำนวนโวหารต่าง ๆ

3. สรุปใจความสำคัญแต่ละย่อหน้า แล้วเรียบเรียงให้สอดคล้องต่อเนื่องเป็น

สำนวนของผู้ย่อ โดยคงความหมายเดิมไว้ย่อย่างครบถ้วน

4. เรื่องที่เป็นคำประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรองต้องถอดคำประพันธ์เป็น

ร้อยแก้วแล้วจึงย่อความ

5. สรรพนามบุรุษที่ 1,2 ต้องเปลี่ยนเป็นบุรุษสรรพนามที่ 3

6. ถ้าเป็นคำราชาศัพท์ต้องคงคำราชาศัพท์ไว้

7. ถ้าไม่มีชื่อเรื่องให้ตั้งชื่อเรื่องด้วย

สุริวงส์ พงศ์ไพบุลย์ (2545 : 38) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างทักษะการเขียนย่อความไว้ดังนี้

1. อ่านเรื่องที่ย่อโดยตลอดอย่างน้อย 2 เที้ยว เที้ยวแรกให้ความรู้คร่าว ๆ ว่าเรื่องใด ใครทำอะไร ที่ไหน ทำอย่างไร เที้ยวที่ 2 จึงอ่านอย่างละเอียด
2. พิจารณาเนื้อเรื่องทั้งหมดว่ามีสาระสำคัญอย่างไร คุณส่วนประกอบและส่วนที่เสริม
3. ตัดผลความที่เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ เอาไว้แต่สาระสำคัญ แล้วสรุปเป็นข้อความใหม่ โดยใช้ถ้อยคำของเราเอง
4. การย่อไม่มีเกณฑ์กำหนด ว่าย่อลงกี่ส่วน ถ้าผลความน้อยย่อแล้วจะเหลือมาก ถ้าผลความมากก็ย่อลงเหลือน้อย
5. เลือกหาถ้อยคำใหม่ แทนกลุ่มคำบางกลุ่ม เพื่อให้ได้ความหมายเท่าเดิมแต่ลดคำลง เช่น ใช้คำว่า “พุทธบริษัทสี่” แทน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา
6. คำพูดได้ตอบของบุคคลให้ยอรวมกัน ไปไม่แยกกล่าวหรือขึ้นบรรทัดใหม่และใช้เครื่องหมายใด ๆ เลย
7. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นเรื่องที่ผู้อื่นสนทนากัน ผู้ย่อทำหน้าที่เล่าต่ออย่างย่อจึงใช้บุรุษสรรพนามที่ 3 ทั้งหมด
8. ถ้าในเรื่องเดิมมีคำราชาศัพท์ เป็นสำคัญ เมื่อย่อแล้วต้องใช้คำราชาศัพท์
9. การใช้คำสันธานช่วย จะทำให้กระชับไม่เป็นเยื่อ
10. การย่อความไม่จำเป็นต้องย่อคำหรือใช้อักษรย่อ ซึ่งต่างจากการจดย่อ
11. เขียนใจความที่ย่อแล้วต่อกัน ไปอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่ต้องย่อหน้าเว้นแต่กรณีที่มีความไม่สัมพันธ์กันให้แยกเป็นตอน ๆ
12. ถ้าเป็นบทร้อยกรองให้ย่อเป็นร้อยแก้ว
13. ประเภทของเรื่องที่น่ามาย่อ รูปแบบการขึ้นต้นโดยเฉพาะต้องใช้ให้

#### ถูกแบบ

กรมวิชาการ (2546 : 224) ได้กล่าวถึงการสร้างทักษะการเขียนย่อความว่าการเขียนย่อความจะเก็บเฉพาะประเด็นสำคัญแต่ละตอนจากเนื้อเรื่อง นำมาเรียบเรียงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนเป็นข้อความต่อเนื่องกัน ถ้ามีราชาศัพท์ให้คงเดิมไว้ ตัดเครื่องหมายอัญประกาศ ข้อความที่มีบุรุษสรรพนามที่ 1 และที่ 2 จะไม่ใช้ ให้เปลี่ยนเป็นบุรุษที่ 3 ถ้าต้องย่อผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นให้ใช้ชื่อโดยตรง มีการวางรูปแบบการย่อข้อความชนิดต่าง ๆ ไว้ในย่อหน้าแรก ย่อหน้าถัดไปจึงเป็นเนื้อความในการย่อ

กรมวิชาการ (2550 : 32-33) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างทักษะการเขียนย่อความไว้ดังนี้

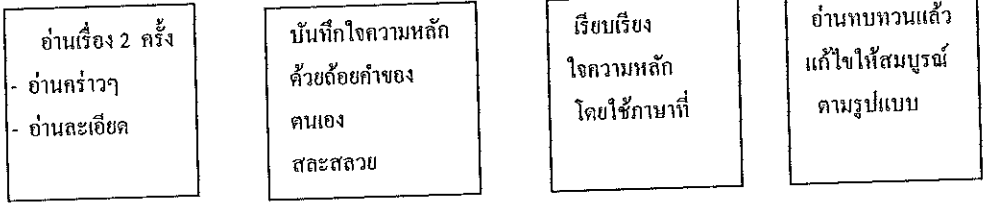
1. อ่านเรื่องย่อให้ละเอียด แล้วจับใจความรวมของเรื่องทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำอย่างไร และเหตุใดจึงทำ ควรจัดลำดับของเรื่องเหตุการณ์หรือเวลาให้ชัดเจน
2. แยกข้อความที่อ่านในแต่ละย่อหน้า และจับใจความสำคัญของเรื่องให้ได้ว่าแต่ละย่อหน้าว่าด้วยเรื่องอะไร เขียนบันทึกสรุปและอ่านทวนทุกย่อหน้าจนครบ
3. ข้อความที่ย่อแล้วใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 และบุรุษสรรพนามที่ 1 และที่ 2 ถ้าจำเป็นต้องเอ่ยถึงผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่ย่อนั้นให้ใช้ชื่อโดยตรง
4. รายละเอียดเช่น ตัวอย่าง ถ้อยคำพุ่มพืด คำศัพท์ที่ทำเรื่องนั้นยาวเยิ่นเย้อ ต้องตัดทิ้ง
5. ถ้าข้อความเดิมใช้คำราชาศัพท์ เมื่อย่อยังคงใช้ราชาศัพท์นั้น
6. ไม่ใช่เครื่องหมายอัญประกาศ และไม่ย่อคำโดยใช้อักษรย่อหรือคำย่อ
7. หาถ้อยคำใหม่แทนกลุ่มคำบางกลุ่ม เพื่อให้ได้ความหมายเท่าเดิมแต่ลดคำลง เช่น ใช้คำว่า พระรัตนตรัย แทน พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น
8. นำข้อความที่เป็นสาระสำคัญของแต่ละย่อหน้ามาเรียบเรียงด้วยภาษาของตนเองให้มีเนื้อความต่อเนื่องกัน โดยใช้คำเชื่อมเพื่อให้เนื้อความสัมพันธ์กัน ควรใช้สำนวนภาษาที่สั้น กระชับ ได้ใจความ ไม่จำเป็นจะต้องคงลำดับของเรื่องเดิมไว้ อาจสลับลำดับความใหม่ตามที่เหมาะสม
9. อ่านบททวนแก้ไขให้เรื่องที่ย่อนั้นมีเนื้อความต่อเนื่องกันดีใจความสำคัญและสาระของเรื่องครบถ้วนถูกต้อง

จากการศึกษาทักษะการเขียนย่อความสรุปได้ว่า การที่ผู้เรียนจะเกิดทักษะในการเขียนย่อความจะต้องฝึกเขียนบ่อย ๆ ต้องเขียนคำขึ้นต้นย่อความตามประเภทของเรื่อง โดยผู้อ่านต้องอ่านเรื่องที่ย่อความโดยละเอียด ทำความเข้าใจเนื้อเรื่องและสำนวนโวหารต่าง ๆ จากนั้นสรุปใจความสำคัญแต่ละย่อหน้า แล้วเรียบเรียงให้สอดคล้องต่อเนื่องเป็นสำนวนของผู้ย่อ และคงความหมายเดิมไว้อย่างครบถ้วน เรื่องที่เป็นคำประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรองต้องถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้วแล้วจึงย่อความ ส่วนสรรพนามบุรุษที่ 1,2 ต้องเปลี่ยนเป็นบุรุษสรรพนามที่ 3 ถ้าเป็นคำราชาศัพท์ต้องคงคำราชาศัพท์ไว้ถ้าไม่มีชื่อเรื่องให้ตั้งชื่อเรื่องด้วย

3. รูปแบบของการเขียนย่อความ

กรมวิชาการ (2544 : 44) ได้เสนอรูปแบบการเขียนย่อความไว้ดังนี้

1. รูปแบบในการเขียนย่อความ



2. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นความเรียงร้อยแก้วธรรมดา เป็นนวนิยาย นิทาน ประวัติ ตำนาน บทความ จดหมาย ฯลฯ ให้บอกชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปี ที่แต่ง (เท่าที่จะบอกได้) วางรูปแบบดังตัวอย่าง

นิทาน.....ของ.....(ผู้แต่ง).....  
 จาก.....(หนังสือเล่มใด).....ความว่า.....

3. ถ้าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ตัดตอนมาให้บอกชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปีที่ออก วางรูปแบบดังตัวอย่าง

เรื่อง.....ของ.....คัดจากเรื่อง.....  
 ความว่า.....

4. ถ้าเรื่องนั้นเป็นประกาศ แจ้งความ แลงการณ์ ระเบียบ คำสั่ง หมายกำหนดการ ฯลฯ ให้บอกชื่อประเภท เรื่องอะไร ของใคร ให้แก่ใคร วัน เดือน ปีที่ออก วางรูปแบบดังตัวอย่าง

ประกาศเรื่อง.....ของ.....ลงวันที่.....  
 ความว่า.....

5. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นจดหมายโต้ตอบ สาส์น หนังสือราชการ ให้บอกประเภท บอกว่าเป็นของใคร เลขที่เท่าไร วางรูปแบบดังตัวอย่าง

หนังสือราชการฉบับที่.....ของ.....ถึง.....  
 ลงวันที่.....ความว่า.....

(ถ้ามีฉบับตอบด้วย)

หนังสือราชการฉบับที่.....ของ.....ตอบ.....  
 ลงวันที่.....ความว่า.....  
 6. ถ้าเรื่องนั้นเป็นรายงาน คำปราศรัย สุนทรพจน์ ให้บอกประเภท  
 ของใคร เนื่องในโอกาสใด ที่ไหน เมื่อไร วางรูปแบบดังตัวอย่าง  
 คำปราศรัยของ.....แก่.....เนื่องใน.....  
 ณ วันที่.....ความว่า.....  
 รายงานของ.....ใน.....เรื่อง.....  
 และคำปราศรัยของ.....แก่.....ความว่า.....  
 .....

กล่าวตอบว่า.....  
 7. ถ้าเรื่องนั้นเป็นคำสอน คำบรรยาย ปาฐกถา ถ้อยแถลง ฯลฯ  
 ให้บอกประเภทของใคร เรื่องอะไร แสดงที่ไหน เมื่อไร (เท่าที่จะบอกได้) วางรูปแบบ  
 ดังตัวอย่าง  
 คำบรรยายของ.....เรื่อง.....  
 แก่.....ที่.....ณ วันที่.....เวลา.....  
 ความว่า.....

8. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นโอวาท เทศนา พระบรมราชาวาท ให้บอกประเภทของใคร  
 แสดงแก่ใคร ในโอกาสใด เมื่อไร ณ ที่ใด (เท่าที่จะบอกได้) วางรูปแบบดังตัวอย่าง  
 พระบรมราชาวาทใน.....พระราชทานแก่.....  
 ใน.....ที่.....ณ วันที่.....เวลา.....  
 ความว่า.....

9. เรื่องที่เป็นร้อยกรอง ให้ถอดเป็นร้อยแก้ว บอกชนิดของคำประพันธ์ย่อ  
 เรื่องและตอน วางรูปแบบตามตัวอย่าง  
 กลอนสุภาพเรื่อง.....ตอน.....  
 ความว่า.....

ถ้าคำประพันธ์นั้นไม่มีชื่อ ตั้งชื่อเองให้ตรงกับความสำคัญของตอนที่ย่อ  
 กรมวิชาการ (2550 : 32-33) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเขียนย่อความว่า ไว้ดังนี้  
 ย่อความประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ



1. ส่วนที่เป็นคำนำ ซึ่งจะเขียนนำเป็นย่อหน้าแรก มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านทราบที่มาของเรื่องราว เรื่องที่นำมาย่อความนั้นเป็นเรื่องประเภทใด เช่น เป็นบทหรือยกถ้อยความ ความเรียง จินตนิพนธ์ หรือเรื่องสั้น ฯลฯ ถ้าเรื่องที่ย่อไม่มีชื่อเรื่อง ต้องตั้งชื่อเรื่องขึ้นเอง
2. ส่วนที่เป็นใจความสำคัญของเรื่อง ถ้าเป็นบทหรือยกถ้อยความ ต้องเปลี่ยนเป็นร้อยแก้ว ส่วนที่สองนี้ คือ ส่วนที่เป็นเนื้อความที่เรียบเรียงแล้วเขียนติดกันเป็นย่อหน้าเดียว ไม่ต้องย่อหน้าตามเรื่องเดิม

ตัวอย่างการเรียบเรียงคำนำ

2.1 เรื่องที่ย่อเป็นร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่ายต้องบอกประเภทของประพันธ์ ชื่อเรื่อง ผู้แต่ง ที่มาของคำประพันธ์นั้นว่ามาจากหนังสือใด เท่าที่ทราบดังนี้

นิทานคำกลอนเรื่อง.....

เรื่อง.....ตอน.....

จาก.....หน้า.....

มีใจความว่า.....

2.2 เรื่องที่ย่อเป็นร้อยแก้ว เช่น นิทาน ประวัติ ตำนาน บทความ สารคดี ฯลฯ ต้องบอกประเภทของความเรียงร้อยแก้ว ซึ่งชื่อผู้แต่ง จากหนังสือใด หน้าใด ดังนี้

บทความเรื่อง.....ของ.....

จาก.....หน้า.....มีใจความว่า

2.3 เรื่องที่ย่อเป็นประกาศ แจ้งความ แลงการณ์ ระเบียบคำสั่ง

กำหนดการ ฯลฯ ให้บอกชื่อประเภท เรื่องอะไร ของใคร ให้แก่ใคร วัน เดือน ปี ดังนี้

ประกาศเรื่อง.....ของ.....

ลงวันที่.....มีใจความว่า

2.4 เรื่องที่ย่อเป็นพระราชดำรัส พระบรมราโชวาทโอวาท ปาถกฐา สุนทรพจน์ คำปราศรัย ให้บอกว่าพระราชดำรัส พระบรมราโชวาท ฯลฯ นั้นเป็นของใคร แสดงแก่ใคร เรื่องอะไร ในโอกาสใด แสดง ณ สถานที่ใดเมื่อไร

พระบรมราโชวาท.....  
พระราชทานแก่.....เรื่อง.....ในโอกาส.....  
ณ.....เมื่อวันที่.....มีความว่า  
.....

2.5 เรื่องที่ย่อเป็นจดหมาย ให้บอกว่าเป็นจดหมายของใคร ถึงใคร เรื่องอะไร ลงวันที่เท่าไรดังนี้

จดหมายของ.....ถึง.....  
เรื่อง.....ลงวันที่.....มีความว่า  
.....

2.6 ถ้าเรื่องย่อเป็นหนังสือราชการ ให้บอกว่าเป็นหนังสือราชการของใคร เรื่องอะไร เลขที่เท่าไร ดังนี้

หนังสือราชการของ.....ถึง.....  
เรื่อง.....เลขที่.....ลงวันที่.....มีความว่า  
.....

จากการศึกษาหลักการเขียนย่อความและรูปแบบการเขียนย่อความของนักวิชาการ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงยึดหลักการในการเขียนย่อความและรูปแบบในการเขียนย่อความดังนี้

1. เขียนคำขึ้นต้นย่อความตามประเภทของเรื่อง  
2. อ่านเรื่องโดยละเอียดอย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อจับใจความสำคัญพิจารณาว่า  
ส่วนใดเป็นสาระสำคัญ อะไรเป็นเพียงส่วนประกอบ

3. ตัดข้อความที่เป็นส่วนประกอบ หรือส่วนแต่เดิมออก คงไว้เฉพาะใจความสำคัญแล้วเขียนสรุปเป็นข้อความใหม่โดยผู้ย่อสามารถใช้สำนวนในการเขียนของตนเองได้

4. ถ้าในเนื้อหาที่จะย่อมีคำสรรพนามบุรุษที่ 1,2 ต้องเปลี่ยนเป็นบุรุษสรรพนามที่ 3 และถ้าเป็นคำราชาศัพท์ให้คงไว้
5. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นร้อยกรองต้องถอดใจความของบทร้อยกรองเป็นร้อยแก้วแล้วจึงย่อความ
6. ถ้าเรื่องที่ย่อเป็นบทสนทนาและมีเครื่องหมายอัญประกาศให้ตัดทิ้งไม่ให้ใส่เครื่องหมายหรืออักษรย่อใด ๆ เลข และย่อใหม่โดยให้ผู้ย่อเป็นผู้เล่าถึงบทสนทนาเปลี่ยนคำพูดจากคำสรรพนามบุรุษที่ 1,2 เป็นบุรุษสรรพนามที่ 3
7. นำข้อความที่เป็นสาระสำคัญของแต่ละย่อหน้ามาเรียบเรียงด้วยภาษาของผู้ย่อให้มีความต่อเนื่องกัน ใช้ภาษาที่สั้นกะทัดรัด ได้ใจความอาจจะสลับข้อความจากเดิมได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสม
8. อ่านบททวนเรื่องที่ย่อเพื่อทบทวนว่ามีความต่อเนื่อง ใจความสำคัญและสาระของเรื่องอยู่ครบถ้วนถูกต้อง

### หลักการเกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะ

ชุดฝึกทักษะหรือแบบฝึกทักษะ จัดเป็นสื่อการสอนที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้เร็วและง่ายขึ้น ชุดฝึกทักษะยังช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจ เกิดความสนุกสนานแก่ผู้เรียน แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะหรือแบบฝึกทักษะมีดังนี้

#### 1. ความหมายของชุดฝึกทักษะ

วรรณ แก้วแพรง (2526 : 86) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดฝึกทักษะว่า เป็นแบบฝึกหัดที่ครูจัดขึ้นให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะเพิ่มขึ้น โดยการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยความสนใจ และพอใจหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ มาบ้างแล้ว

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 147) ได้กล่าวว่า ชุดฝึกหรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกเสริมทักษะเป็น สื่อการเรียนประเภทหนึ่งสำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มขึ้นส่วนใหญ่นักเรียนจะมีแบบฝึกหัดอยู่ท้ายบทเรียนในบางวิชาแบบฝึกหัดจะมีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดปฏิบัติ

คำรน ล้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ล้อมในเมือง (2544 : 1) ได้กล่าวถึง ชุดฝึกหัดหรือแบบฝึกทักษะว่า คือสื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ใช้ฝึกทักษะให้กับผู้เรียน หลังจากเรียน

จบเนื้อหาในช่วงหนึ่ง ๆ เพื่อฝึกฝนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งเกิดความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น

จินตนา ไบกาซูยี (3535 : 17) ได้กล่าวถึง ความหมายและความสำคัญของแบบฝึก หรือแบบฝึกหัดว่า แบบฝึกหรือแบบฝึกหัดเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ใช้สำหรับให้ผู้เรียนได้ ฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะและแตกฉานในบทเรียน

จากการศึกษาความหมายของชุดฝึกทักษะสรุปได้ว่า ชุดฝึกทักษะหมายถึง แบบฝึกหัดหรือแบบฝึกเสริมทักษะ ที่ผู้สอนสร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ฝึกมากขึ้น

## 2. ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 173 - 175) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ ชุดฝึกทักษะว่า มีประโยชน์ต่อการเรียนในกลุ่มวิชาทักษะอย่างยิ่ง เพราะชุดฝึกทักษะจะเป็น สื่อในการปฏิบัติของนักเรียน เพื่อให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ในเรื่องที่จะฝึกเพิ่มมากขึ้น ดังนี้

1. เป็นส่วนที่เพิ่มเติม หรือส่วนเสริมหนังสือในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์ การสอนที่ช่วยลดภาระของครู เพราะแบบฝึกเป็นสิ่งที่ทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ
2. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากการให้เด็กทำแบบฝึกหัด ที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในด้านจิตวิทยา
3. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กฝึกทักษะให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยการส่งเสริมและ ความเอาใจใส่ของครูผู้สอนด้วย

4. ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียน หลังจากบทเรียนในแต่ละครั้ง

5. จัดขึ้นเป็นรูปเล่ม เด็กสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทาง เพื่อทบทวน

บทเรียน

6. จัดขึ้นนอกเหนือจากแบบฝึกในบทเรียน จะช่วยให้เด็กฝึกฝนความชำนาญ

เพิ่มขึ้น

7. การให้เด็กทำแบบฝึกช่วยให้ครูทราบถึงจุดเด่น ข้อบกพร่องหรือปัญหาต่าง ๆ ของเด็กให้ชัดเจน ซึ่งจะมีผลต่อครูที่จะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและการจัดการ เรียนการสอนของครู

8. ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และผู้เรียนสามารถบันทึกผลการฝึกพร้อมทั้งมองเห็น ความก้าวหน้าของนักเรียนเอง

วิชัย เพชรเรือง (2531 : 78-79) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกหัดว่า

1. ฝึกให้ทราบ กฎ หลักการ ทฤษฎี หรือข้อตกลงต่าง ๆ
2. เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ของโมทัศน์ต่าง ๆ
3. ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามสาระการเรียนรู้
4. พัฒนาทักษะกระบวนการคิด การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ กับศาสตร์อื่น ๆ

รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. ฝึกฝนให้เกิดความแม่นยำ
6. ฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรอบคอบ มีความรับผิดชอบ มีวิจารณ์ญาณ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากผลการทำแบบฝึกหัดของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู

8. ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และผู้เรียนสามารถบันทึกผลการฝึกพร้อมทั้งมองเห็นความก้าวหน้าของนักเรียน

จากการศึกษาประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะเป็นแบบฝึกหัดที่จัดขึ้นนอกเหนือจากแบบฝึกในบทเรียน เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้ยิ่งขึ้น ชัดเจนกว่าเดิม ส่งผลให้การสอนของครูและการเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

### 3. หลักการสร้างชุดฝึกทักษะ

วิชัย เพชรเรือง (2531 : 77) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดฝึกทักษะ ดังนี้

1. ชุดฝึกต้องมีเอกภาพและสมบูรณ์ในตัว
2. เกิดจากความต้องการของผู้เรียนและสังคม
3. ครอบคลุมเนื้อหาหลายวิชา โดยบูรณาการให้เข้ากับการอ่าน
4. ใช้แนวคิดใหม่ในการจัดกิจกรรม
5. สนองความสนใจ ใฝ่รู้และความสามารถของผู้เรียนและส่งเสริมให้นักเรียน

มีส่วนร่วมในการเรียนเต็มที่

6. คำนึงถึงพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน
7. เน้นการแก้ปัญหา
8. ครูและนักเรียนได้มี โอกาสวางแผนร่วมมือกัน

9. ควรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีความแปลกใหม่สามารถปรับเข้าสู่โครงสร้างทางความคิดของเด็กได้

ฉวีวรรณ กิรติกร (2537 : 11 - 12) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดฝึกไว้ดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน เด็กที่เริ่มเรียนมีประสบการณ์น้อยจะต้องสร้างแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ และจูงใจผู้เรียนด้วยการเริ่มจาก ข้อที่ง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำแบบฝึกหัด

2. ให้แบบฝึกหัดที่ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึก และต้องมีเวลาเตรียมการไว้ล่วงหน้า

3. ควรมุ่งส่งเสริมนักเรียนแต่ละกลุ่ม ตามความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน

4. ชุดฝึกแต่ละชุดควรมีคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหรือมีตัวอย่างแสดง วิธีทำจะช่วยให้เข้าใจได้ดีขึ้น

5. แบบฝึกหัดจะต้องถูกต้อง ครูจะต้องพิจารณาให้ดูอย่าให้มีข้อผิดพลาดได้

6. แบบฝึกหัดควรมีหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่กว้างไกล

การัน ล้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ล้อมในเมือง (2544 : 10) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างชุดฝึกทักษะดังนี้

1. มีรูปแบบหลากหลายและมากพอในการให้เด็กทำงานเกิดทักษะการเรียนรู้

2. ควรออกแบบให้น่าสนใจ เด็กอยากจะทำ เช่น มีภาพ การตีกรอบให้สวยงาม

3. สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ควรมีลำดับการเรียนรู้ในการทำจากง่าย ๆ ไปสู่แบบที่ยากขึ้น

5. คำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก

6. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเด็กที่เรียนเก่งควรมีแบบฝึกหัดให้ทำเพียงพอ ส่วนเด็กที่เรียนไม่เก่ง ก็พอที่จะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจพอที่จะผ่านเกณฑ์ได้

7. แบบฝึกหัดมีความหลากหลายกว้างขวางกว่าข้อสอบ ข้อสอบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแบบฝึกหัดเท่านั้น แบบฝึกหัดจึงไม่ควรสร้างเพียงข้อสอบอย่างเดียวเท่านั้นแต่ควรครอบคลุมถึงลักษณะของกิจกรรมสอดคล้องด้วย

8. แบบฝึกหัดควรช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่ม ให้เด็กใช้ความคิดให้มากกว่า

การจำ

จากการศึกษาหลักในการสร้างแบบฝึกหัดสรุปได้ว่า แบบฝึกหรือชุดฝึกจะต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึก สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีลำดับ

การเรียนรู้ในการทำจากง่าย ๆ ไปสู่แบบที่ยากขึ้น ควรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีความแปลกใหม่ สามารถปรับเข้าสู่โครงสร้างทางความคิดของเด็กได้ แบบฝึกจึงไม่ควรสร้างเพียงข้อสอบอย่างเดียวเท่านั้นแต่ควรครอบคลุมถึงลักษณะของกิจกรรมสอดแทรกอยู่ด้วย

#### 4. รูปแบบของแบบฝึก

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (ม.ป.ป. : 171) ได้กล่าวถึงแบบฝึกว่ามี 3 รูปแบบ คือ

1. แบบฝึกเดี่ยวหรือแบบฝึกเชิงเดี่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกผู้เรียนตามสาระที่สอนเป็นเรื่อง ๆ เช่น การฝึกคัดลายมือ การฝึกเขียนคำยาก การฝึกพูดคำควบกล้ำ การฝึกพับกระดาษ การฝึกวาดภาพลายเส้น การฝึกเดินแถวเป็นเส้นตรง เป็นต้น

2. แบบฝึกเป็นชุดหรือชุดแบบฝึก เป็นกระบวนการฝึกที่เป็นขั้นตอนซึ่งต้องฝึกหลายครั้ง (สร้างเป็นชุดแบบฝึก) โดยเริ่มฝึกจากง่ายไปหายาก

3. การฝึกแบบผสม เป็นรูปแบบการฝึกเชิงเดี่ยวและฝึกเป็นกลุ่มหรือภาพรวมผสมกัน เช่น การฝึกทำดอกไม้ จะเริ่มจากการฝึกตัดกลีบ พันก้าน จากนั้นก็จะฝึกทำเป็นดอกไม้ และจัดแจกัน เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการสร้างชุดฝึกทักษะหรือแบบฝึกทักษะที่สร้างต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึกเหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งในด้านเนื้อหาของชุดฝึกทักษะให้เรียงจากง่ายไปหายาก กำหนดเวลาที่พอเหมาะในการทำชุดฝึกทักษะ การออกแบบควรออกแบบอย่าง หลากหลายให้เร้าความสนใจของผู้เรียน และมีคำอธิบายที่ชัดเจน

#### การทำแผนผังความคิด

การทำแผนผังความคิดนำเสนอในลำดับดังนี้

##### 1. ความเป็นมาของแผนผังความคิด

โทนี บูซาน (Tony Buzan ; อ้างอิงจาก วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. 2550 : 35) เป็นชาวอังกฤษเป็นผู้ได้ริเริ่มพยายามนำเอาความรู้เรื่องสมองมาปรับใช้กับการเรียนรู้ของเขา โดยพัฒนา การจากการจดบันทึกแบบเดิมที่จดบันทึกเป็นตัวอักษรเป็นบรรทัด ๆ เป็นแถว ๆ ใช้ปากกาและดินสอสีเดียวมาเป็นการบันทึกด้วยคำ ภาพ สัญลักษณ์ แบบแผ่เป็นรัศมีออกรอบ ๆ ศูนย์กลางเหมือนกับการแตกแขนงของกิ่งไม้โดยใช้สีส้น ต่อมาเขาก็พบว่าวิธีการที่เขาใช้นั้นสามารถนำไปใช้กับกิจกรรมอื่นในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานได้ด้วย เช่น ใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ การช่วยจำ การแก้ปัญหาการนำเสนอ การเขียนหนังสือ Use your Head (ใช้หัวคิด) และ Get Ahead (ใช้หัวลุย) ร่วมกับ แวนด้า นอร์ธ (Vanda North) และนาย

ัญญา ผลอนันต์ ได้แปลเป็นฉบับภาษาไทยซึ่งเป็นผู้นำแนวคิดวิธีการนี้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย พบว่า วิธีการของ Mind Mapping นั้นสามารถนำไปใช้ได้ทั้งชีวิตส่วนตัวและการทำงานจริง

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 19-21) ได้กล่าวถึงแผนผังความคิดไว้ดังนี้ แผนที่ความคิด (Mind Mapping) เป็นการนำทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping) นั้นเกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมองหรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือ สมองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษาสัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุผลการตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวากจะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงามศิลปะ จังหวะ โดยมีแถบเส้นประสาทคอร์ปัสคัลโลซัมเป็นเสมือนสะพานเชื่อม

การนำเทคนิควิธีการใช้แผนผังความคิดขยายผลในวงการศึกษา น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับผู้มีหน้าที่จัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การวางแผนจัดการศาสตร์และศิลป์ด้านต่าง ๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สามารถช่วยคิด จำ บันทึก เข้าใจเนื้อหาการนำเสนอข้อมูล และช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกสนาน มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น การเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 35-41)

จากการศึกษาแนวคิดการทำแผนผังความคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การทำแผนผังความคิดเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือ สมองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษาสัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุผลการตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวากจะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ศิลปะการนำเทคนิคการทำแผนผังความคิดมาใช้ในวงการศึกษาจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

## 2. หลักการทำแผนผังความคิด

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 35-41) ได้กล่าวถึงหลักการทำแผนผังความคิดไว้ดังนี้

1. เริ่มด้วยภาพสีตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ภาพ ๆ เดียวมีค่ามากเท่ากับพันๆ คำ ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และยังเพิ่มความจำมากขึ้นด้วย
2. ใช้ภาพให้มากที่สุด ใน Mind Mapping ก่อนคำสำคัญ (Key Word) หรือใช้รหัสแทนเพื่อเป็นการช่วยการทำงานของสมอง เพื่อดึงดูดสายตา และช่วยในการจำ



3. ควรเขียนคำสำคัญด้วยตัวบรรจงตัวใหญ่ ๆ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่เมื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่จะให้ภาพที่ชัดเจน สะดุดตา อ่านง่าย และก่อผลกระทบต่อความคิดมากกว่า การใช้เวลาเพิ่มอีกเล็กน้อยในการเขียนตัวหนังสือให้ใหญ่จะทำให้อ่านง่าย ชัดเจน และจะช่วยให้สามารถประหยัดเวลาได้ เมื่อเราย้อนกลับมาอ่านใหม่อีกครั้ง

4. เขียนคำสำคัญเหนือเส้น และแต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่น ๆ เพื่อให้ Mind Mapping มีโครงสร้างพื้นฐานรับรอง

5. คำสำคัญควรมีลักษณะเป็น “หน่วย” โดยคำสำคัญ 1 คำ ต่อเส้น 1 เส้น คำละเส้น เพราะจะช่วยให้แต่ละคำเชื่อมโยงกับคำอื่น ๆ ได้อย่างอิสระ เปิดทางให้แผนผังความคิดคล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้น

6. ระบายสีให้ทั่วแผนผังความคิดเพราะสีช่วยยกระดับความจำ เพลิดเพลินกระตุ้นสมองซีกขวา

7. เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ควรปล่อยให้หัวคิดมีอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่ามัวคิดว่าจะเขียนลงตรงไหนดี หรือว่าจะใส่หรือไม่ใส่อะไรลงไป เพราะส่วนแต่จำทำให้งานล่าช้าอย่างน่าเสียดาย

จากการศึกษาหลักการทำแผนผังความคิด สรุปได้ว่า ควรเริ่มด้วยภาพสี่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใช้ภาพให้มากที่สุด ใน Mind Mapping การเขียนคำสำคัญ (Key Word) ควรเขียนด้วยตัวบรรจงตัวใหญ่ ๆ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่เมื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่จะให้ภาพที่ชัดเจน สะดุดตา อ่านง่าย เขียนคำสำคัญเหนือเส้น แต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่น ๆ เพื่อให้ Mind Mapping มีโครงสร้างพื้นฐานรับรองคำสำคัญ 1 คำต่อ 1 เส้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ควรปล่อยให้ทำโดยอิสระและให้ระบายสีตามความพอใจเพื่อกระตุ้นสมองซีกขวา

## 2. รูปแบบของแผนผังความคิด

วิลลาร์ด สุนทรโรจน์ (2550 : 35) ได้กล่าวถึงวิธีการทำแผนผังความคิดไว้ดังนี้

1. เตรียมกระดาษเปล่าที่ไม่มีเส้นบรรทัด และวางกระดาษภาพแนวนอน
2. วาดภาพสี่หรือเขียนคำหรือข้อความที่สื่อหรือแสดงถึงเรื่องที่ทำแผนผัง

ความคิดกลางหน้ากระดาษโดยใช้สื่ออย่างน้อย 3 สี และต้องไม่ตีกรอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต

3. คิดถึงหัวเรื่องสำคัญที่เป็นส่วนประกอบของเรื่องที่ทำแผนผังความคิด โดยให้เขียนเป็นคำที่มีลักษณะเป็นหน่วย หรือเป็นคำสำคัญ (Key Word) สั้น ๆ ที่มีความหมายบนเส้น ซึ่งแต่ละเส้นจะต้องแตกออกจากศูนย์กลางไม่ควรเกิน 8 กิ่ง

4. แยกความคิดของหัวเรื่องสำคัญแต่ละหัวเรื่องในข้อ 3 ออกเป็นกิ่ง หลาย ๆ กิ่ง โดยเขียนคำหรือวลีบนเส้นที่แตกออกไป ลักษณะของกิ่งควรเอนไม่เกิน 60 องศา
  5. แยกความคิดรองลงไปในส่วนประกอบของแต่ละกิ่งในข้อ 4 โดยเขียนคำหรือวลีที่แตกออกไป ซึ่งสามารถแตกความคิดออกไปเรื่อย ๆ ตามที่ความคิดจะไหลออกมา
  6. การเขียนคำ ควรเขียนคำที่เป็นคำสำคัญ (Key Word) หรือคำหลักหรือเป็นวลีที่มีความหมายชัดเจน
  7. คำ วลี สัญลักษณ์ หรือรูปภาพใดที่ต้องการเน้น อาจใช้วิธีการทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบ หรือใส่กล่อง เป็นต้น
  8. ตกแต่ง แผนผังความคิด ให้มีสีสันสวยงามสดใส น่าสนใจ
- จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบการทำแผนผังความคิดจะต้องทำลงบนกระดาษเปล่าที่ไม่มีเส้นบรรทัด และวางกระดาษภาพแนวนอน ส่วนประกอบของเรื่องที่ทำแผนผังความคิด เขียนเป็นคำที่มีลักษณะเป็นหน่วย หรือเป็นคำสำคัญ (Key Word) สั้น ๆ แยกความคิดของหัวเรื่องสำคัญแต่ละหัวเรื่องออกเป็นกิ่ง หลาย ๆ กิ่ง โดยเขียนคำหรือวลีบนเส้นที่แตกออกไป ลักษณะของกิ่งควรเอนไม่เกิน 60 องศา สามารถตกแต่งแผนผังความคิดให้มีสีสันที่สวยงาม

#### 4. ข้อเสนอแนะในการเขียนแผนผังความคิด

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 37) ได้เสนอแนะการเขียนแผนผังความคิดไว้ดังนี้

1. การสร้างภาพศูนย์กลาง การทำภาพให้น่าสนใจ ดังนี้
  - 1.1 ภาพควรมีสีไม่น้อยกว่า 3 สี
  - 1.2 ขนาดของภาพไม่ควรมีขนาดใหญ่จนเกินไป ขนาดพอเหมาะประมาณ 2
- 1.3 ภาพไม่จำเป็นต้องมีสีเขียว อาจมีหลาย ๆ ภาพ หรือหลาย ๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น
- 1.4 ถ้าเป็นภาพที่มีลักษณะเคลื่อนไหวก็จะดี
- 1.5 ไม่ควรจะใช้กรอบภาพศูนย์กลาง เพราะกรอบอาจจะเป็นสิ่งที่สก๊ตกัน

การไหลของความคิด

2. การหาคำสำคัญ (Key Word) คำสำคัญควรมีลักษณะ ดังนี้
  - 2.1 ควรเป็นคำเดียว วลี หรือข้อความสั้น ๆ

2.2 ควรเป็นคำที่สื่อความหมายได้ดี แสดงถึงจุดเน้น กระตุ้นความสนใจ  
ง่ายแก่การจำ

3. การหาความคิดรองหรือการแตกกิ่ง ควรทำดังนี้

3.1 เป็นคำสำคัญที่รองลงไป หรือเป็นส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับคำสำคัญ /  
คำคุณเ็จ เป็นการลงรายละเอียด

3.2 ควรเขียนบนเส้นที่ต่อออกไป แต่ละเส้นจะเรียวยาวไปเรื่อย ๆ

3.3 ถ้าต้องการเน้นอาจทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบ ใส่กล่อง หรือขีดเส้น

ใต้ เป็นต้น

3.4 คำ/ภาพ/เส้น บนสาขาเดียวกัน ควรใช้สีเดียวกัน

3.5 การแตกกิ่งไม่ควรให้เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ควรแตกกิ่งเพื่อให้ได้ภาพ

แผนผังความคิดที่สมดุล

3.6 การแตกกิ่ง ควรแตกทิศเฉียงมากกว่าแตกจากบน-ล่าง

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การทำแผนผังความคิดมีข้อเสนอแนะในการเขียน  
แผนผังความคิดดังนี้ การสร้างภาพศูนย์กลาง การทำภาพให้น่าสนใจควรใช้สีอย่างน้อย 3 สี  
ภาพไม่จำเป็นต้องมีสีเดียว ถ้าต้องการเน้นอาจทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบ ใส่กล่อง หรือ  
ขีดเส้น

5. ลักษณะของแผนผังความคิด

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 19-21) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือรูปแบบของแผนผัง  
ความคิดไว้ ดังนี้

1. แผนผังความคิดรวบยอด (A Concept Map) ทำได้โดยเขียนความคิดรวบยอด  
ไว้ข้างบน หรือตรงกลาง แล้วลากเส้นให้สัมพันธ์กับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงไป  
หรือความคิดที่ละเอียดซับซ้อนยิ่งขึ้น

2. แผนผังใยแมงมุม (A Spider Map) ทำได้โดยเขียนความคิดรวบยอดที่  
สำคัญไว้กึ่งกลาง แล้วเขียนคำอธิบายบอกลักษณะของความคิดรวบยอดอื่น ๆ ไว้ด้วย

3. แผนผังรูปวงกลมทับเหลื่อมกัน (Overlapping Circles Map) เป็นการเขียน  
เพื่อนำเสนอสิ่งที่เหมือนกัน และต่างกัน

4. แผนผังวงจร (A Circle Map) เป็นการเขียนแผนผังเพื่อเสนอขั้นตอนต่าง ๆ  
สัมพันธ์เรียงตามลำดับเป็นวงกลม

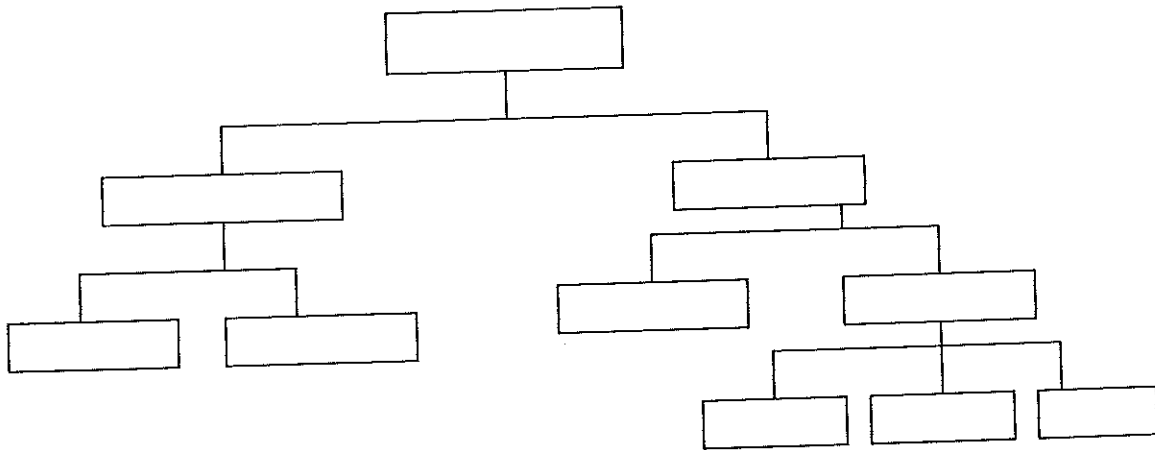
5. แผนผังก้างปลา (A Fishbone Map) เป็นการเขียนแผนผังโดยกำหนดประเด็นหรือเรื่อง แล้วเสนอสาเหตุ และผลต่าง ๆ ในแต่ละด้าน

6. แผนผังแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองกลุ่ม (A Two-Group Interaction) เป็นการเขียนเพื่อเสนอวัตถุประสงค์ การกระทำ และการตอบสนองของกลุ่มสองกลุ่มที่ขัดแย้งหรือแตกต่างกัน

7. แผนผังตารางเปรียบเทียบ (A Compare Table Map) เป็นการเขียนตารางเพื่อเปรียบเทียบสองสิ่งในประเด็นที่กำหนด

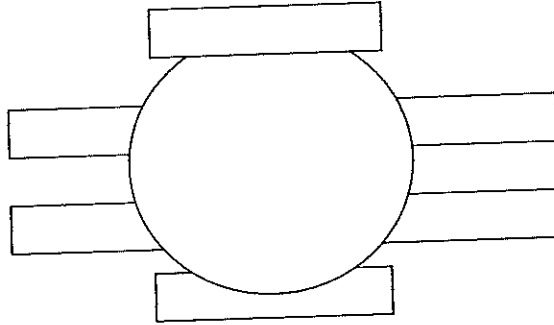
วิลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 38-45) ได้กล่าวถึงการสร้างแผนผังความคิดว่า การสร้างแผนผังความคิด เป็นการจัดกลุ่มความคิดรวบยอดเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดระหว่างความคิดหลักและความคิดรองลงไป โดยนำเสนอเป็นภาพหรือเป็นผังสามารถนำเสนอได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. แผนผังแบบกิ่งไม้ (Branching Map) นำเสนอโดยการเขียนความคิดรวบยอดหลักไว้ข้างบนหรือตรงกลาง แล้วลากเส้นให้เชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงไปตามลำดับ นำไปใช้กับการเขียนแผนภูมิการทำงาน แผนภูมิการบริหารงาน ประวัติการปกครองพระนครหรือยุรยา ลำดับกษัตริย์ใน พระราชวงศ์ ประวัติของตนเอง ดังภาพประกอบที่ 1



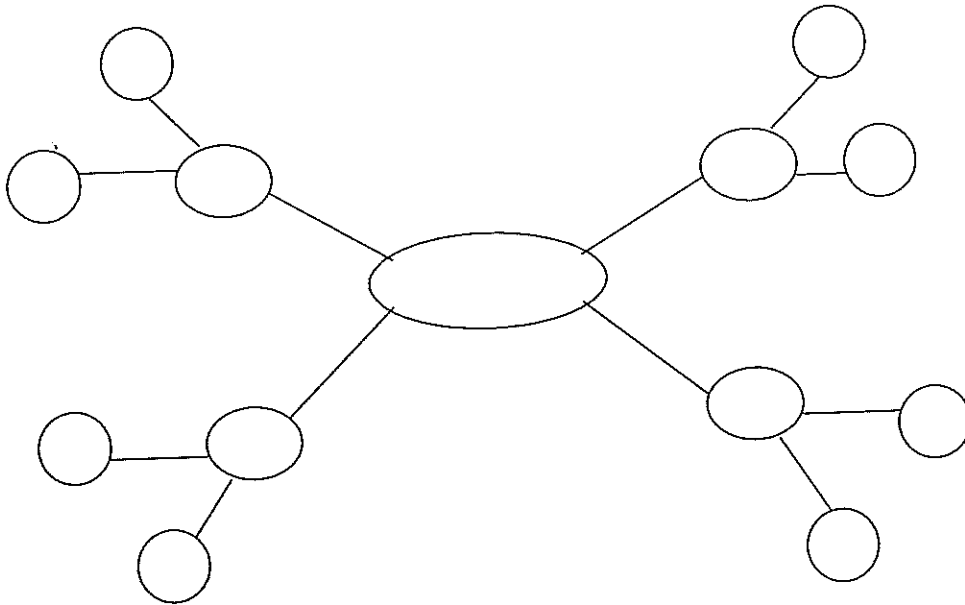
ภาพประกอบที่ 1 แผนผังความคิดแบบกิ่งไม้

2. แผนผังวงจร (Circle Map) นำเสนอโดยการเขียนเป็นแผนผังเพื่อเสนอความสัมพันธ์เป็นขั้นตอนต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเรียงลำดับเป็นวงกลม นำไปศึกษาวงจรชีวิตของสัตว์ พืช วัฏจักรของน้ำ การเกิดของสิ่งต่างๆ ดังภาพประกอบที่ 2



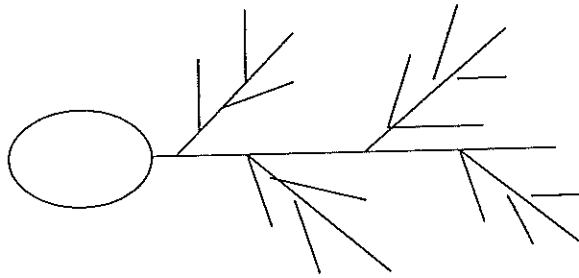
ภาพประกอบที่ 2 แผนผังความคิดแบบวงจร

3. แผนผังใยแมงมุม (Spider Map) นำเสนอ โดยเขียนความคิดรวบยอดหลักที่สำคัญไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ แล้วเขียนคำอธิบายหรือบอกลักษณะของความคิดรองลงไปไว้ในลักษณะของใยแมงมุมนำไปเขียนสรุปเรื่องที่อ่านนำไปเขียนเรื่องใหม่ เช่น ประวัติของข้าพเจ้า ดังภาพประกอบที่ 3



ภาพประกอบที่ 3 แผนผังความคิดแบบใยแมงมุม

4. แผนผังก้างปลา (Compare Table Map) เสนอโดยเขียนประเด็นหรือเรื่องหลัก แล้วเสนอสาเหตุและผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เส้นทางคมนาคม ทางบก หรือทางน้ำ การทำงานของหน่วยงานแล้วแยกเป็นสาขาหรือแผนก แผนผังการปกครองของท้องถิ่น ดังภาพประกอบที่ 4



ภาพประกอบที่ 4 แผนผังความคิดแบบก้างปลา

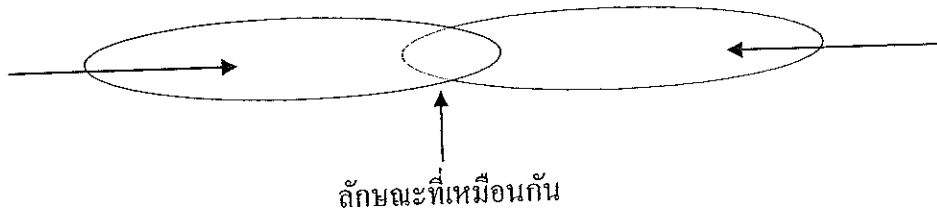
5. แผนผังตารางเปรียบเทียบ (Compare Table Map) เสนอโดยการเขียนเป็นตาราง เพื่อเปรียบเทียบสองสิ่งหรือสองเรื่องในประเด็นที่กำหนด เช่น การเปรียบเทียบกับลักษณะของพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ใบเลี้ยงคู่ เปรียบเทียบกลางวันกับกลางคืน เปรียบเทียบสัตว์บกกับสัตว์น้ำ เป็นต้น ดังนี้



ภาพประกอบที่ 5 แผนผังความคิดแบบตารางเปรียบเทียบ

6. แผนผังรูปวงกลมทับเหลื่อมกัน (Overlapping Circles Map) เสนอการเปรียบเทียบสองสิ่งหรือสองเรื่องที่มีลักษณะเหมือนกันและต่างกัน โดยเริ่มจากสิ่งที่เด็กรู้ไปหาสิ่งที่เด็กไม่รู้ ซึ่งเป็นการสร้างความคิดรวบยอด เช่น ลักษณะของลูกเปิดกับลูกไก่ ต้นมะขามกับต้นกระถิน ต้นจามจุรีกับต้นหางนกยูง วัวกับควาย เปิดกับห่าน

## ดั่งภาพประกอบที่ 6



ภาพประกอบที่ 6 แผนผังความคิดรูปวงกลมทับเหลื่อมกัน

ตัวอย่างการสร้างผังความคิด จะเป็นการนำเสนอที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทุกส่วนของความคิดรวบยอดหลักและความคิดรวบยอดรองลงไป หรือเป็นความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องที่มีการโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจในการอ่านหรือศึกษา และเพิ่มความคงทนในการเรียนรู้และยังช่วยในการพัฒนาความคิดแบบวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เพิ่มการมีเหตุผลและช่วยพัฒนาในด้านการจำอีกด้วย

สรุปจากลักษณะของแผนผังความคิดที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยเห็นว่า แผนผังใยแมงมุม (Spider Map) มีความเหมาะสมที่พัฒนาการเขียนย่อความของนักเรียนเนื่องจากแผนผังใยแมงมุม (Spider Map) มีรูปแบบการนำเสนอโดยเขียนความคิดรวบยอดหลักที่สำคัญไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษแล้วเขียนคำอธิบายหรือบอกลักษณะของความคิดรองลงไปไว้ในลักษณะของใยแมงมุม ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจในการเขียนสรุปเรื่องที่อ่าน นำไปเขียนเรื่องใหม่

### ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 4 ทฤษฎี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์
3. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแมกเกรเกอร์
4. ทฤษฎีสั่งเฝ้าและตอบสนองของสกินเนอร์

#### 1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (The Law of Learning)

ธอร์นไดค์ (Edward E Thorndike) อ้างอิงจาก ทิศนา แคมมณี (2552 : 51-52) ได้กล่าวว่า คนเราจะเรียนรู้ได้ดีถ้ามีการเรียนรู้โดยใช้กฎ 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเรามีความพร้อมที่จะเรียน ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำการเรียนรู้ที่คงทนถาวรไม่ได้กระทำซ้ำ ๆ การเรียนรู้ที่นั้นจะไม่คงทนถาวรในที่สุดก็อาจลืมคงทนถาวร

3. กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นหากได้นำไปใช้บ่อย ๆ หากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

4. กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ จะไม่ยอมเรียนรู้ ดังนั้นการรับผลที่พึงพอใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (The Law of Learning) กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึก กฎแห่งการใช้ และกฎแห่งผลสรุปได้ว่า ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่สนใจ และมีความรู้พื้นฐานอย่างเพียงพอ นั่นคือ ต้องมีการทบทวนความรู้เดิมก่อนการเรียน เนื้อหาใหม่เสมอ สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนประสบผลสำเร็จและทราบว่าเรื่องที่เรียนมีประโยชน์ให้ผลป้อนกลับทุกครั้งที่มีการถามให้ตอบ ดังนั้นครูต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาทีละน้อย ๆ จากง่ายไปหายาก ทำให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น การเรียนรู้ต้องมีการฝึกอย่างเพียงพอ ยิ่งฝึกบ่อย ๆ มาก ยิ่งรู้มากทำให้เกิดทักษะมาก จึงควรมีแบบฝึกหลาย ๆ รูปแบบ จนมั่นใจว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์มีความมั่นคงของการเรียนรู้ ยิ่งถ้าผู้เรียนได้รับความพอใจจากการเรียน ยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากที่จะเรียน ส่งผลให้การเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

## 2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ (Maslow)

มาสโลว์ (Maslow, 1943 : 370-396 ; อ้างอิงจาก ทิศนา แจมมณี, 2552 : 69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติ เป็น สิ่งที่ต้องการตอบสนอง และความอยากนี้เกิดจากมนุษย์ มีความจำเป็น (Need) ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์จะแสดงออกมามีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยที่สุดก็จะมีขั้นพื้นฐานที่เหมือนกันเป็นลำดับไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการระดับใด มากน้อยแค่ไหนซึ่งมาสโลว์ สรุปว่า

1. มนุษย์เรามีความต้องการและความต้องการนี้มีอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด



2. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้วย่อมสิ้นสุดลง และความต้องการใหม่ในลำดับต่อไปที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดขึ้น

3. มนุษย์มีความต้องการตามลำดับขั้นของความสำคัญ จากต่ำไปหาสูง มาสโลว์ ได้ตั้งสมมุติฐาน เรียกว่า ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Need) แบ่งได้ 5 ลำดับดังนี้

- 3.1 ความต้องการสิ่งจำเป็นทางร่างกาย (Physiological Need)
- 3.2 ความต้องการในด้านความปลอดภัย (Safety Need)
- 3.3 ความต้องการในด้านสังคม (Social or Belongingness Need)
- 3.4 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Need)
- 3.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self Realization or Self

Actualization Need)

จากแนวคิดของมาสโลว์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยคิดว่า ถ้าหากครูจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน โดยนำเอาความต้องการนั้นมาเป็นพื้นฐานในการสร้างแรงจูงใจ การให้อิสระภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่เอื้อจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และเรียนรู้ได้ดี การที่ผู้เรียนได้รับการยกย่องและเกิดความภูมิใจย่อมเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับสูง ถ้าสามารถจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ หรือกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ในสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุดจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสำเร็จในการเรียน

### 3. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

แมกเกรเกอร์ (Magregor. 1960 : 33 – 48 ; อ้างอิงจาก สมทรง สุวาณิช. 2549 : 126) ได้ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ พบว่า ปัญหาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการทำงานและชีวิตในองค์การของคนเรา มี 2 ทักษะเกี่ยวกับธรรมชาติของคน ได้แก่ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

แนวคิดของทฤษฎี X

1. โดยทั่วไปคนเราชอบสบาย ไม่ชอบทำงาน หากมีโอกาสจะหลบหลีกทันที
2. คนเรามีความเกลียดคร้านต่อการทำงาน ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีบังคับ ควบคุม สั่งการ เด็ดขาด หรือข่มขู่ว่าจะลงโทษ คนจึงจะขยัน
3. คนโดยเฉลี่ยชอบให้คนอื่นบังคับ แนะนำชี้แจงจึงจะทำงาน ไม่มีความทะเยอทะยาน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แต่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด

## แนวคิดของทฤษฎี Y

1. คนเรามักมีความเต็มใจที่จะทำงาน และถือว่าการทำงานเป็นการออกกำลังกายเป็นการพักผ่อนที่มีคุณค่าไปในตัว
2. การควบคุมคนให้ทำงานไม่ใช่วิธีที่จะได้ผลเสมอไป เพราะคนเรามีความรับผิดชอบและต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง และต้องการสร้างสรรค์ผลงานให้ปรากฏ
3. คนในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถดังที่ตั้งใจ
4. คนเราเมื่อทำงาน นอกจากจะต้องการความสำเร็จแล้วยังต้องการรางวัลอีกด้วย

จากการศึกษาทฤษฎีของแมกเกรเกอร์ สรุปได้ว่า คนเรามีทักษะในการทำงาน 2 ทักษะ ทฤษฎี X กล่าวว่า คนเราจะทำงานได้ดีและขยันเมื่อมีคนบังคับ มักจะหลบหลีกเมื่อมีโอกาส ต้องมีคนคอยชี้แนะในการทำงานจึงจะทำได้ดี ส่วนทฤษฎี Y สรุปได้ว่า คนเรามักคิดว่าการทำงานเป็นการออกกำลังกาย คนเราต้องการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ไม่ชอบให้ใครมาบังคับ การทำงานย่อมต้องการความสำเร็จ ในด้านการเรียนการสอนผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการเสริมแรงและให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ การทำงานบางครั้งต้องกำกับและติดตาม คอยแนะนำ เมื่อนักเรียนทำงานได้ดีควรให้คำชมเชย หรือให้รางวัล เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

## 4. ทฤษฎีสิ่งเร้าและตอบสนองของสกินเนอร์

สกินเนอร์ (Skinner ; อ้างอิงจาก สมทรง สุวพานิช. 2549 : 124-125) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนการสอนแต่ละครั้งประกอบด้วยกระบวนการของสิ่งเร้า (S) การตอบสนองสิ่งเร้า (R) และการให้ผลป้อนกลับ (F) ต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น

$$S_1 \quad R_1 \quad F_1 \rightarrow \quad S_2 \quad R_2 \quad F_2 \rightarrow \quad \dots \quad S_n \quad R_n \quad F_n$$

สกินเนอร์ได้นำเอากระบวนการ SRF มาสร้างบทเรียนสำเร็จรูป (Program Instruction) เป็นคนแรก เขาเห็นว่า การให้ผลป้อนกลับ (F) จะต้องให้ทันทีทันใดจึงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ สกินเนอร์เน้นการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เช่น ดีมาก เก่งมาก ลองอีกที ซึ่งเขาบอกว่า การเสริมแรงทางบวกจะก่อให้เกิดการเสริมแรงอยากรู้ อยากเรียนมากกว่า

จากแนวคิดของสกินเนอร์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยคิดว่า ถ้าหากครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก นักเรียนได้ให้คำชมจากครู เช่น เก่งมาก ดีมาก ลองอีกที ฯลฯ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจในการเรียน ยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 1. งานวิจัยในประเทศ

จตุพร ชาตง (2547 : 110-121) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความด้วยแผนผังความคิด วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสง่างาม อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน แบบฝึกประ กอบแผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกหัดทำแบบเรียน เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักเรียนสามารถนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความด้วยแผนผังความคิดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 79.25 นอกจากนั้นนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความด้วยแผนผังความคิดมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่ มีความขยัน ร่วมมือในการทำงาน อดทน และรับผิดชอบ ละเอียดรอบคอบ กล้าตัดสินใจ

ละออง มุ่งแขกกลาง (2547 : 1-105) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้อธิบายเรื่อง การเขียนเรียงความ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนผังความคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อธิบาย เรื่อง การเขียนเรียงความ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนหนองอ้อวิทยาคม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 16 คน เครื่องมือในการวิจัยมี 3 ประเภท คือ เครื่องมือในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกประจำวันของครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรียงความ ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษาพบว่า

วงจรกิจกรรมปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรไม่เห็นความสำคัญในการปฏิบัติงานกลุ่ม ส่วนมากนักเรียนเก่งจะเป็นคนนำเสนอ นักเรียนที่เรียนอ่อนไม่กล้านำเสนอ

วงจรกิจกรรมปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนส่วนใหญ่เริ่มให้ความร่วมมือ ในการทำงานกลุ่ม นักเรียนเก่งเริ่มช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน

วงจรกิจกรรมปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานเป็นรายบุคคลได้ ตั้งใจทำงานให้และความร่วมมือเป็นอย่างดี นักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อนจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 88.75 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

บัวลอม บรรเลงการ (2547 : 1-120) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเรื่อง พระอภัยมณี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แผนที่ความคิดและกระบวนการกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ดจำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 43 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 30 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเรื่อง พระอภัยมณี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 82.02/82.56 สูงกว่าเกณฑ์เกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 ดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.6744

สมพร ขวาทไทย (2547 : 1- 109) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องทักษะการเขียนจดหมายโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเรื่องทักษะการเขียนจดหมายโดยใช้แผนผังความคิด ได้ศึกษาที่มีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ได้ศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนสหราษฎร์อนุเคราะห์ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงใช้เวลาในการทดลอง 20 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกหัดการเขียนจดหมายแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 90.16/89.20 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของการ

เรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 84.69 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เดือนใจ แสงไกร (2549 : 115-119 ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ด้วยกลุ่มร่วมมือโดยใช้แผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอติดอดอนหวายดงขมิ้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมี 2 ชนิด ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยกระบวนการกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 8 แผนและแบบทดสอบท้ายวงรอบ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและสะท้อนผล ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ แบบบันทึกอนุทิน แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และแบบวัดความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีความสนุกกับการเรียน พึงพอใจต่อการเรียนแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยกระบวนการกลุ่ม โดยใช้แผนผังความคิดที่จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.93/80.68 เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

นิรจุจ บริสัย (2549 : 90-95) ได้ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การเขียนย่อความ ด้วยกระบวนการกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ปีการศึกษา 2549 จำนวนนักเรียน 48 คน โรงเรียนห้วยทับทันวิทยาคม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเขียนย่อความ จำนวน 9 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ข้อสอบอัตนัย 1 ข้อ แบบฝึกทักษะการเขียนย่อความ จำนวน 9 ชุดและแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ที่มีต่อการเขียนย่อความด้วยกระบวนการกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด ซึ่งผลการ ศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การเขียนย่อความ ด้วยกระบวนการกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.57/83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งเอาไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 0.618 หมายความว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 61.80 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนเรียงความด้วยกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นผู้วิจัยยังให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าว่า การนำเสนอผลงานของนักเรียนควรที่จะให้นักเรียนหมุนเวียนกันนำเสนอเพื่อเปิดโอกาสให้

นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อให้ทำกิจกรรมควบคู่ความ สามารถ ของนักเรียน ใบงานและใบความรู้ควรจัดให้ครบนักเรียนทุกคน

ดวงสุดา ชูชื่น (2549 : 58-78) ได้วิจัยเรื่องกิจกรรมพัฒนาการเขียนสรุปความจาก การอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลปลุกปัญญา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2 ห้องเรียน เป็น ห้อง ทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้อง เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการ เรียนรู้ด้วยกิจกรรมพัฒนาการเขียนสรุปความจากการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้แผนผังความคิด จำนวน 6 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสรุปความจากการ อ่าน เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 15 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาการเขียนสรุปความจากการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้แผนผังความคิด มีผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนสรุปความจากการอ่านหลังการทดลองสูง กว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ปกติอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

เกษมณี คันธภูมิ (2550 : 39-64) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การเขียน เรียงความ ด้วยกลุ่มร่วมมือโดยใช้แผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านตลาด อุดมวิทย์ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ประจำปีการศึกษา 2549 จำนวน นักเรียน 20 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การเขียนเรียงความ ด้วยกลุ่ม ร่วมมือโดยใช้แผนผังความคิด จำนวน 8 แผน แบบประเมินทักษะการเขียนเรียงความ แบบ วัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง การเขียน เรียงความ ด้วยกลุ่มร่วมมือโดยใช้แผนผังความคิด ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเขียนเรียงความด้วยกลุ่มร่วมมือโดยใช้แผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 86/83.65 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6839 นักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนเรียงความด้วยกลุ่มร่วมมือโดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับดีมากนอกจากนั้นผู้วิจัย ยังให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งจะส่งผล ให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คัดเลือกประธานกลุ่ม และควรเลือกรูปแบบ แผนผังความคิดที่เหมาะสมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่สอน จากการศึกษางานวิจัยในประเทศสรุปได้ว่า เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

การเขียนต่าง ๆ เช่น การเขียนเรียงความ ข้อความ เขียนย่อความ ฯลฯ โดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดมาใช้ในการเรียนการสอน ผลปรากฏว่านักเรียนมีทักษะ มีการพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน โดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งเอาไว้

## 2. งานวิจัยในต่างประเทศ

โฟเรย์ (Foley. 1987 : 4276-A) ได้ศึกษาผลของการฝึกทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนระดับ 7 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 7 จำนวน 63 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 21 คน กลุ่มแรกเรียน โดยมีการฝึกให้ผู้เรียนเขียนแผนผังหลังการอ่าน กลุ่มที่สองเรียน โดยให้ผู้เรียนรู้หลักการในการเขียนแผนผังแล้วเติมความลงในแผนผังที่ครูสร้างขึ้น กลุ่มที่สามเรียน โดยการตอบคำถามหลังการอ่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามวัดความระลึกได้ในเนื้อเรื่องที่อ่าน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียน โดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องเองสามารถจำเนื้อเรื่องที่อ่านและมีความคงทนในการจำแตกต่างจากนักเรียนอีกสองกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คอนลิสัน (Callison. 2001 : 30-32) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแผนผังความคิด ได้อธิบายว่าแผนผังความคิดเป็นเครื่องมือการศึกษาด้วยตนเอง เป็นประโยชน์ในการมองเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ หัวใจสำคัญประกอบด้วยวิธีการเริ่มต้นทำแผนผังการระดมพลังสมองการประยุกต์ใช้แผนที่ รวมทั้งเอกสารหรือข้อมูลสรุปและเรียงความ รวมทั้งสร้างแผนผังความคิดเพื่อทำให้วิธีการจดบันทึกมีความจริงจังกมากขึ้น

บัว (Bao. 2002 : 1541) ได้ศึกษาการนำเสนอข้อมูลด้วยเทคนิคผังความคิดถูกนำมาใช้เพื่อค้นหาข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการเลือกเว็บมากกว่าที่จะใช้การนำเสนอข้อมูลแบบธรรมดาโดยใช้ Internet Explorer หน้าที่ที่นำไปใช้ในการนำเสนอข้อมูลรวมถึงผังต้นไม้ในรูปขยายผังต้นไม้แบบย่อสรุป และการค้นหาหาเป้าหมาย การเปรียบเทียบการทำสอบได้รับการออกแบบและนำไปใช้วัดพฤติกรรมของผู้ใช้เพื่อค้นหาข้อมูล ในเว็บไซต์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการนำเสนอข้อมูลโดยใช้ผังความคิดมีประโยชน์มากกว่าการใช้ Internet Explorer ในระหว่างก่อนการทดสอบในระยะเริ่มแรก แต่เทคนิค Internet Explorer มีผลประโยชน์มากกว่า การใช้ยังสามารถช่วยในการสอนต่อมา ดังนั้นเทคนิคผังความคิดนั้นเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ข้อมูลและความรู้ใหม่ ๆ

เลดเจอร์ (Ledger. 2003 : 1587-A) มีเป้าหมายเพื่อที่จะพิจารณาว่าการใช้ผังความคิดแบบร่วมมือจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ความมั่นใจในตนเองด้านวิทยาศาสตร์ และเจตคติด้าน

วิทยาศาสตร์ระดับเกรด 8 อย่างไร คำถามสำหรับงานวิจัยคือ 1) การใช้ผังความคิดแบบ  
รวมมือจะส่งผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียนหญิงหรือไม่อย่างไร 2) การใช้ผังความคิดแบบรวมมือจะ  
ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนหญิงหรือไม่ 3) ผังความคิดแบบรวมมือจะส่งผลต่อความมั่นใจ  
ตนเองด้านวิทยาศาสตร์หรือไม่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากึ่งทดลอง ใช้ Pretest Posttest  
ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยร่วมได้แก่ นักเรียนชายหญิงระดับเกรดแปด โดย  
เลือกจาก 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ  
จำนวน 10 ชุดและแบบสอบถามปลายเปิด 2 ชุด ที่ครูสร้างขึ้นตามทฤษฎีของ Likert ถูก  
นำมาใช้เพื่อประเมินความมั่นใจตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ใช้  
เวลาในการศึกษา 12 สัปดาห์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มนักเรียนหญิงที่เป็นกลุ่ม  
ทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนหญิงในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ  
นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนชายที่เป็นกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชายใน  
กลุ่มควบคุม การวิเคราะห์ความมั่นใจตนเองด้านวิทยาศาสตร์เห็นว่าทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่ม  
ควบคุมที่เป็นนักเรียนหญิงจากการทดสอบ Pretest - Posttest มีความมั่นใจตนเองน้อยอย่างไร  
ก็ตามระดับคะแนน Pretest ของนักเรียนหญิงกลุ่มทดลองสูงกว่าระดับคะแนน Posttest ของ  
นักเรียนหญิงกลุ่มควบคุม จากการวิเคราะห์การสำรวจเจตคติด้านวิทยาศาสตร์แสดงให้เห็น  
ว่าระดับคะแนนของนักเรียนหญิงในกลุ่มทดลองไม่เปลี่ยนแปลงจากคะแนนของ Posttest  
อย่างไรก็ตามระดับคะแนนของนักเรียนหญิงในกลุ่มควบคุมก็ลดลงจาก Pretest

หลิน (Lin, 2004 : 2458-A) ได้ทำการศึกษาเพื่อสำรวจผลของการใช้คอมพิวเตอร์  
ในการสอนผังความคิดโดยใช้สอนการเขียนเรียงความแบบจุดใจ การศึกษาครั้งนี้เป็นแบบกึ่ง  
ทดลองถูกออกแบบมาเพื่อนำไปใช้กับโรงเรียนขนาดกลางเมืองไคดาโฮ ทางตะวันออกเฉียงใต้  
กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียน จำนวน 319 คนเป็นนักเรียนที่เรียนเกี่ยวกับศิลปะทางด้านภาษาใน  
ระดับ 8 นักเรียนทั้งหมด ถูกจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมสอนโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์และ  
กลุ่มทดลองสอนผังความคิดซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเขียนเรียงความแบบจุดใจนักเรียนจะได้รับ  
คำแนะนำ เพื่อให้สร้างผังความคิดโดยใช้ปากกาและกระดาษขณะที่กลุ่มทดลองจะรวบรวมเอา  
แนวคิดด้านผังความคิด โดยใช้ซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้อง กับผังความคิดกับคอมพิวเตอร์ การประเมินผล  
ทั้ง 2 กลุ่ม จะรวบรวมข้อมูลดังนี้คือ การประเมินผลการเขียนเรียงความก่อนและหลัง และ  
ระดับคะแนนของผังความคิดเลือกมาจาก ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและวิเคราะห์การใช้  
ผังความคิดที่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์และใช้คอมพิวเตอร์ จากผลการวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า การ  
สอนผังสอนผังความคิด โดยใช้คอมพิวเตอร์มีประโยชน์สำหรับการรวบรวมแนวคิด แต่ถึงกระนั้น



ปริมาณของแนวความคิดในผังความคิด ไม่ส่งผลต่อการเขียนของนักเรียน อย่างไรก็ตามคุณภาพของผังความคิดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเขียนของนักเรียนและยังพบอีกว่าเวลาที่มีความสัมพันธ์กับการเขียนของนักเรียนทางลบเมื่อใช้ผังความคิดด้วยคอมพิวเตอร์

หวัง (Wang, 2004 : 3656-A) ได้ทำการศึกษาเพื่อสำรวจผลของความรู้ก่อนการสอนและสำรวจยุทธวิธีการใช้ผังความคิดในการจำแนกผลสัมฤทธิ์ตามความแตกต่างของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ยุทธวิธีผังความคิดได้แก่ การจับคู่ การจำแนกบุพบท และการให้นักเรียนรวบรวมผังความคิด สื่อการสอนได้แก่เนื้อหาอธิบาย word 2000 ที่เกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์ ผลสัมฤทธิ์ประเมินผล โดยแบบทดสอบการจำแนก แบบทดสอบการใช้ถ้อยคำและแบบทดสอบวัดความเข้าใจและแบบทดสอบรวม กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 290 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 182 คน ได้แก่ กลุ่มที่ใช้การจับคู่โดยผังความคิด 50 คน กลุ่มที่ใช้ผังความคิดในการจำแนกบุพบท 44 คน และกลุ่มที่ใช้การจับคู่โดยใช้ผังความคิดในการรวบรวมแนวความคิดจำนวน 46 คน และจัดเป็นกลุ่มควบคุมจำนวน 42 คน ใช้สถิติ MANOVA ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญไว้ที่ .05 จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า 1) ยุทธวิธีการใช้ผังความคิด 3 แบบให้ผลในการจำแนกผลสัมฤทธิ์ไม่เท่าเทียมกันตามจุดมุ่งหมายการศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างการใช้ผังความคิดในการจับคู่ และพบความแตกต่างกันระหว่างการใช้ให้นักเรียนใช้ผังความคิดในการรวบรวมแนวคิดและกลุ่มควบคุมก็พบการใช้ถ้อยคำและแบบทดสอบรวม ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการใช้ยุทธวิธีผังความคิดทั้งสามประเภท ในแบบทดสอบอิงเกณฑ์ทุกชนิด 2) ยุทธวิธีการใช้ผังความคิดทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายการศึกษาที่แตกต่างกัน 3) ความรู้ก่อนการสอนและการใช้ผังความคิดไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ความสามารถในการเรียนของนักเรียนเกิดจากวิธีการสอนและสื่อการเรียน ที่ครูนำมาจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ทำให้ประสบความสำเร็จคือ การจัดกิจกรรมการเรียนด้วยแผนผังความคิด ซึ่งการเรียนด้วยการทำแผนผังความคิดจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น

## บริบทพื้นที่วิจัย

### ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุง เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองแปน ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครู 23 คน ผู้บริหาร 2 คน ทพ โภชนาการ 105 คน อัตราส่วนของครูต่อนักเรียน จำนวน 1 : 17 ครูที่สอนตรงวิชาเอกหรือวิชาโท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 อายุเฉลี่ยของครู 51 ปี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2553

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล 1	17	14	31
อนุบาล 2	24	26	50
ประถมศึกษาปีที่ 1	18	15	33
ประถมศึกษาปีที่ 2	19	22	41
ประถมศึกษาปีที่ 3	15	27	42
ประถมศึกษาปีที่ 4	15	21	36
ประถมศึกษาปีที่ 5	34	15	49
ประถมศึกษาปีที่ 6	31	26	57
รวม	171	116	377

### สภาพชุมชน

สภาพชุมชนโดยรวมเป็นชุมชนที่กำลังพัฒนา เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีหมู่บ้านในเขตบริการจำนวน 6 หมู่ จำนวน 3 หมู่บ้านคือ บ้านหนองแปน จำนวน 3 หมู่บ้านบ้านโนนสูง จำนวน 2 หมู่บ้าน บ้านนาเชือก จำนวน 1 หมู่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียน ร้อยละ 70 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จบการศึกษาระดับมัธยม คิดเป็นร้อยละ 22 และจบสูงกว่าระดับมัธยมคิดเป็นร้อยละ 8 ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำ

โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนฟ้าแดดสูงยางวิทยาการ ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และตลาดสดเทศบาลตำบลหนองแปน ในชุมชนมีร้านค้าจำหน่ายโทรศัพท์มือถือจำนวน 3 ร้าน ร้านจำหน่ายเสื้อผ้าธนาคาร ร้านเกมส์ อีกทั้งยังมีตลาดนัดที่จำหน่ายสินค้าทุกวันพุธ บริเวณที่จำหน่ายสินค้าอยู่ติดกับบริเวณโรงเรียน

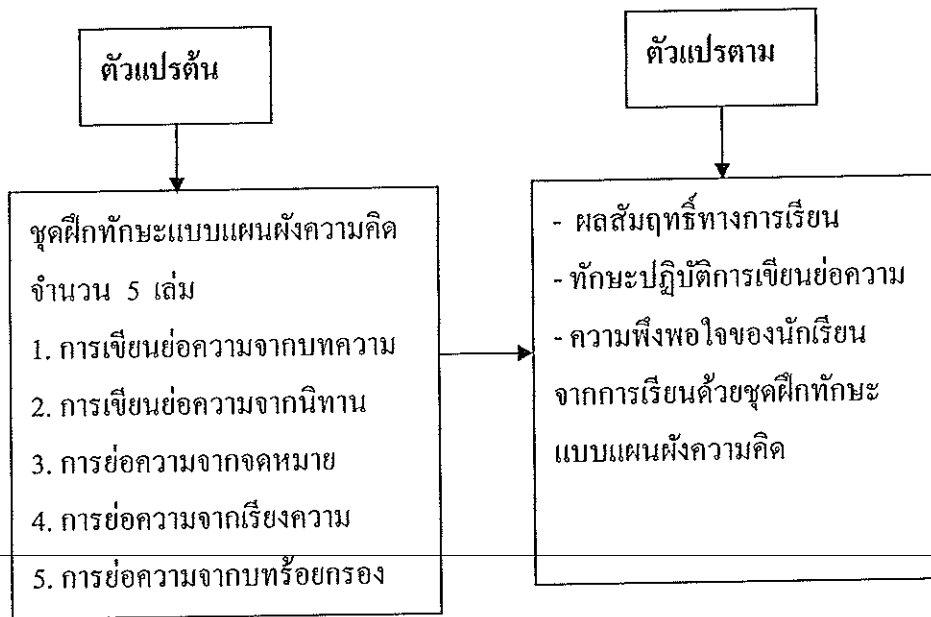
#### สถานที่สำคัญ/แหล่งการเรียนรู้

โรงเรียนหนองแปน โนนสูงนาเข็กรายราษฎร์บำรุงตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างบ้านหนองแปน บ้านโนนสูง และบ้านนาเข็กร สถานที่สำคัญหรือแหล่งเรียนรู้ โบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น สภาวัฒนธรรมตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลหนองแปน สถานีอนามัย โรงเรียนฟ้าแดดสูงยางวิทยาการ ป้ายาง ดอนเจ้าปู่ พระธาตุยาอุ โนนสาวเอ้ ใบเสมา ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น หมอเป่า หมอลำ หมอยาสมุนไพร ช่างทำพานบายศรี ช่างทำขนม ช่างทอผ้า ฯลฯ

จากสภาพสังคมหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนหนองแปน โนนสูงนาเข็กรายราษฎร์บำรุง ทั้งสามหมู่บ้าน นับเป็นสังคมที่กำลังพัฒนาตนเองให้เข้าสู่ระบบสังคมเมือง และประชากรส่วนใหญ่มีระดับความรู้ในระดับต่ำ ผู้ปกครองร้อยละ 70 % มีความรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ค้าขาย และซื้อขายของเก่า ทำให้ไม่มีเวลาอบรมดูแลบุตรหลานเท่าที่ควร การพัฒนาผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งผู้ปกครองและครู การที่ครูทำการสอนไม่ตรงกับวิชาเอกหรือวิชาโท ถือเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในด้านการใช้เทคนิคการสอน การถ่ายทอดความรู้หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อายุเฉลี่ยของครูก็มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นวิชาที่จะต้องได้รับการฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 38-45) ที่ได้กล่าวว่า การนำเทคนิคการทำแผนผังความคิดมาใช้ในพัฒนาผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงนำมาใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



ภาพประกอบที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนย่อความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้ชุดฝึกแบบแผนผังความคิดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5